VIAȚA
ILUSTRATĂ

ANUL XI. Nr. 3 MARTIE 1944

Anul XI Martie 1944 Nr. 3

VIAŢA ILUSTRATĂ

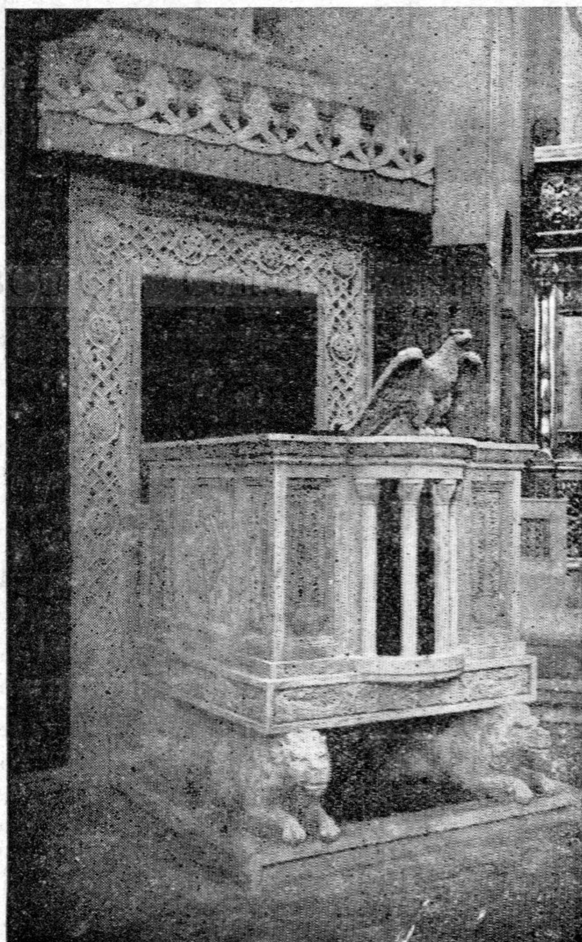
GRAIUL PREDICII NOASTRE*)

de † NICOLAE COLAN

Cel mai cuceritor chip de propoveduire a Evangheliei şi a izbăvitoarelor ei poveţe rămâne, fără îndoială, propoveduirea prin pilda vieţii. Dacă Domnul nostru Iisus Hristos s'ar fi mulţumit cu vestirea, în grai viu, a dumnezeeştilor sale învăţături, fără să vieţuiască după îndemnurile acestora, ar fi rămas un mare înţelept, un mare moralist, un mare îndrumător, dar de cununa negrăitei măriri ce i se cuvine ca unui Mântuitor nu s'ar fi învrednicit şi nici vestirea lui n'ar fi ajuns „până la marginile lumii".

Ceeace a cucerit inimile mulţimilor cari au avut norocul să-i poată asculta dumnezeiasca propovedanie, n'a fost numai mângâitorul lui cuvânt şi înţeleapta lui povaţă, ci şi viaţa lui ţesută din fapte de-o neasemănată frumuseţe morală – şi mai ales preacurata jertfă cu care a răscumpărat lumea din robia păcatului şi a morţii.

Incă trăind cu trupul printre ucenicii săi, le-a putut spune acestora: *pildă am dat vouă...*

Amvonul Catedralei

Şi pilda a prins. Ea a cucerit inimile ucenicilor lui în aşa măsură, încât afară de unul toţi s'au învrednicit de nevestejita cunună a muceniceştii săvârşiri din viaţă. Iar Apostolul Ioan, care a fost cruţat de năpraznа morţii muceniceşti, şi-a sfinţit viaţa cu atâta jertfelnică iubire, încât vrednicia lui cu nimic nu rămâne mai pre jos de a fraţilor săi întru vestirea dreptei credinţe.

Ca dumnezeescul Invăţător, puteau spune urmaşilor lor şi Apostolii: *pildă am dat vouă.*

Nu acelaş adevăr îl puteau rosti despre ei înşişi fariseii, pe cari Mântuitorul i-a numit cu dreptate „morminte spoite", fiindcă una spuneau şi alta făceau. Ca ei sunt mulţi din ceice propovăduesc înţelepciunea lumii acesteia: „una spun şi alta fac". Şi asta nu numai din pricina trupeştii lor slăbiciuni, ci – măcar uneori – şi pentrucă aceşti „povăţuitori orbi" nu-şi dau silinţa să-şi întocmească propria lor viaţă după îndemnurile pe cari le îmbie, cu umflată trufie, altora.

Deci, încă odată: Cea mai cuceritoare propoveduire rămâne propoveduirea prin faptă.

Totuşi, nici Mântuitorul nu s'a mărginit la predica prin pilduitoarea sa viaţă. Ci şi-a vestit Evanghelia şi prin grai viu. El a îndemnat pe strădalnicii săi ucenici să facă acelaş lucru, când le-a poruncit: Mergând învăţaţi toate neamurile... Ceea ce v'am spus în taină, propoveduiţi de pe coperişurile caselor...

Următori poruncii dumnezeescului lor Invăţător, sfinţii Apostoli au vestit Evanghelia împărăţiei cerurilor la toată făptura, din straja dimi-

*) Din volumul *Omagiu lui Ioan Lupaş* apărut de curând.

neții până 'n noapte. Atât erau de pătrunşi de această izbăvitoare chemare, încât slujba cuvântului a ajuns cea mai de căpetenie îndeletnicire a vieții lor. Din această conştiință limpede şi poruncitoare a trebuit să izvorască strigătul sfântului apostol Pavel: „Vai mie, de nu voi propovedui!".

Predată de nemijlociții ucenici ai Domnului şi sporită cu cetania Scripturilor Sfinte, această conştiință a povățuit şi a însuflețit pe toți devotații slujitori ai Bisericii lui Hristos dealungul veacurilor. Ea a făcut ca „vestirea lor să iasă 'n tot pământul". Ea dă glas şi amvoanelor, de pe cari harnicii preoți ai legii strămoşeşti povățuesc obştea credincioasă a sfintei noastre Biserici.

Căci se cade s'o spunem cu netăinuită bucurie, că 'n sfintele noastre lăcaşuri de închinare – sau şi 'n alte părți – cuvântul Evangheliei tâlcuite se aude. In orice caz se aude mult mai des decât în trecutul în care preoții noştri, din pricina vitregiei vremurilor nu puteau să se adape la izvorul de înaltă învățătură creştinească al unor şcoale mai temeinic rânduite.

Dar, dacă într'o bună măsură suntem mulțumiți că preoții noştri predică pe Hristos, nu putem spune totdeauna acelaş lucru despre *felul* în care se înfățişează această predică, despre *graiul*

Mitropolitul Varlaam, izvoditorul vestitelor cazanii (predici)

în care slujitorii altarelor noastre îşi îmbracă învățăturile şi povețele ce le îmbie cu părinteasca dragoste credincioşilor lor fii duhovniceşti.

La dreptul vorbind, destul de rar ni se dă prilejul să ascultăm o predică îmbrăcată în graiul *limpede şi cald* şi 'mpodobită cu frumusețile pe care le are „limba veche şi 'nțeleaptă" – cum o numeşte Eminescu – a părinților noştri, sau – cum îi spune preotul-poet basarabean A. Mateevici:

> Limba vechilor cazanii
> Pe care-o grăesc şi-o cântă
> Pe la vatra lor țăranii...

Deci, pe lângă căldura pe care i-o împrumută inima, limpezimea limbii este însuşirea de căpetenie cu care trebue să se înfățişeze orice predică spre a fi în stare să lumineze, să încălzească şi să cucerească sufletele ascultătorilor. Cu predica rostită în graiu tulbure şi 'mpestrițat cu vorbe de obârşie străină, cari n'au putut pătrunde încă, ori cel puțin n'au izbutit să se statornicească în graiul obştesc, nu se luminează nimeni. După cum anevoie va încălzi pe cineva predica îmbrăcată în graiul sarbăd al „terminilor ştiințifici" împrumutați din pretențioase manuale de şcoală sau din articole de gazetă. Ei bine, tocmai aceasta este marea meteahnă a multor vestitori de astăzi ai Evangheliei Domnului: limba predicii lor nu e îndeajuns de *bisericească,* nu are mireasma graiului biblic, nici dulceața „vechilor cazanii". Ea nu este limba „pe care o vorbesc şi-o cântă pe la vatra lor țăranii". Dar ea nu este nici limba pe care o ascultă cu plăcere *adevărații* noştri cărturari. Aşa că predica rostită într'o asemenea limbă nu mulțumeşte de obiceiu nici pe credincioşii dela sate, nici pe cei dela oraşe.

Ştiu că harnicii noştri preoți au cu ce să se desvinovățească: Asta-i limba cărților de astăzi, a revistelor de astăzi, a gazetelor de astăzi, a conferințelor de astăzi şi a cursurilor din şcoalele de astăzi. Deci... Şi-apoi doar e 'ndeobşte cunoscut adevărul, că dintr'un veac într'altul, uneori chiar dintr'un an într'altul, atâtea lucruri se prefac, se schimbă, *„evoluează"*. Graiul omenesc încă e supus acestei legi fireşti. Deci...

Ştiu. Toate acestea sunt adevărate. Vrăjiți de puterea acestor adevăruri unii oameni au mers aşa de departe cu patima lor de a „ține pas cu vremea", încât au stâlcit şi frumosul graiu al cărților bisericeşti, spunând în loc de duh-spirit, în loc de biserică-templu; în loc de jertfă-sacrificiu; în loc de taină-sacrament; în loc de rob-serv; în loc de săvârşitor-ministru; în loc de minune-miracol; în loc de iubire de oameni-filantropie; în

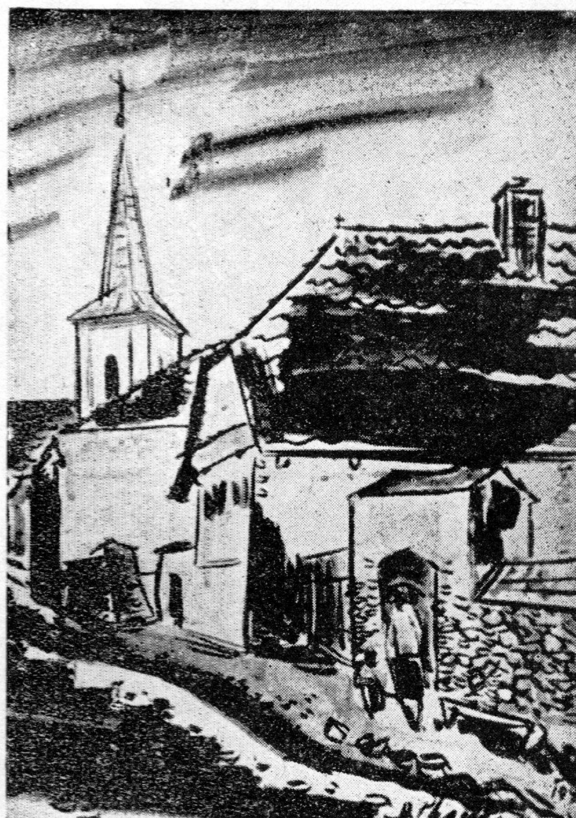
loc de buna linişte a văzduhurilor-tranquilitatea atmosferei, şi, pentru a termina, căci tristul pomelnic al unor asemenea cuvinte e prea lung – în loc de Hristos-Christ [1]).

Adevărat că şi predicatorul trebue să ţină seamă de prefacerea şi desvoltarea limbii. Dar numai în măsura în care această prefacere înlesneşte obştei credincioase înţelegerea predicei; nu – iac'aşa – numai ca predicatorul să fie „la modă". Căci mai ales ţăranul nostru e destul de potrivnic modei. In orice caz, în biserică o doreşte mai puţin decât ori unde. Şi împotrivirea lui îşi are temeiu adânc. Să-l lămurim în câteva cuvinte.

Intr'adevăr în mijlocul nestatorniciei oamenilor şi a lucrurilor, în mijlocul aşa de schimbătoarei înţelepciuni omeneşti, învăţăturile şi poruncile Domnului, cuprinse în dreapta noastră credinţă, sunt singurele adevăruri statornice. Ele nu se schimbă, căci sunt vecinice ca şi Cel ce le-a rostit prin gura profeţilor săi. Ele n'au vârstă. Nu îmbătrânesc niciodată. Nu ies din modă.

Acest lucru trebue să se vădească măcar în parte şi în graiul în care adevărurile de credinţă şi poveţele de purtare în viaţă sunt împărtăşite credincioşilor de către slujitorii sfintei noastre Biserici. Credinciosul poate că nu-şi dă seama *cu mintea* de această trebuinţă. Dar *o simte.* El ştie una şi bună: că 'n biserică *totul e mai statornic decât „în lume".* Viaţa bisericească nu se schimbă la pas cu restul vieţii. Chiar schimbarea întocmirilor din afară ale acestei vieţi se petrece încet, pe nesimţite. De aceea nu-i plac înnoirile repezi şi nepotrivite nici în trebile graiului bisericesc. Ci-i place graiul „vechilor cazanii", graiul care vine ca de pe alt târâm, graiul cu mireasmă de tămâie, nu cu miros de fum de fabrică; graiul limpede ca seninul cerului de vară şi – dacă se poate – vechiu ca credinţa întru care s'a născut. Cu acest graiu îi place să se lumineze şi să se mângâe, nu cu graiul întrunirilor dela răspântii. Pentru care pricină, ceea ce-i iartă, în această privinţă, cuvântătorului dela întrunire, nu-i iartă preotului în biserică, sau chiar în afară de ea.

Preotul să ia deci aminte. Să nu-şi înceapă predica cu „Onorat public", sau cu „Distinsă asistenţă" şi să nu urmeze cu propoveduirea în acest graiu. Căci dacă va începe astfel, credincioşii vor prinde a se uita unii la alţii a mirare; şi cam acelaş lucru se va întâmpla dacă preotul va vorbi în predica sa de *spirit,* de *secole,* sau de *glorie.* Fiindcă „de *spirit* vorbim în saloane,

Alexandru Phoebus: Sat din Ardeal

de *secole* vorbeşte profesorul în şcoală, cu *glorie* se încunună oştirile învingătoare. In Biserică însă trebue să cadă grele şi pline de parfumul vechimei *duh, veac,* şi *slavă,* aşa cum ele au fost rostite de multe sute de ani de preoţi cucernici şi cum sunt spuse în rugăciunile de toate zilele de atâtea milioane de credincioşi".

Acum întrebarea, pe care trebue să ne-o punem este: Cum îşi poate cineva însuşi graiul „cu parfum de vechime"?

Fără îndoială numai prin cetirea cu grijă a vechilor cărţi de slujbă, prin ispitirea scrisului aşezat al bătrânilor cronicari, prin răsfoirea colecţiilor de folklor şi prin împrietenirea intimă cu literatura marilor maeştri mai noi ai limbii româneşti, cum sunt M. Eminescu, I. Creangă, M. Sadoveanu, N. Iorga, O. Goga, I. Lupaş, Cesar Petrescu – şi alţii. Dacă la o asemenea „iscusită zăbavă" unii mai pot adăoga şi *simţul* limbii pe care-l au din naştere – cu atât mai bine.

Nevoindu-se a face unele ca acestea, strădalnicii slujitori ai altarelor strămoşeşti vor avea nu numai bucuria unei plăcute şi folositoare îndeletniciri pentru ei înşişi, ci şi pe aceea de a vedea că propoveduirea lor – departe de-a fi „grăire în vânt" – este încununată cu tot mai îmbelşugate roduri duhovniceşti.

---

[1]) Problema a fost temeinic studiată de dl. prof. O. Ghibu într'o broşură publicată la Sibiu în 1905 sub titlul *Limba nouălor cărţi bisericeşti.*

MOARTEA BRACONIERULUI

de CORIOLAN DRAGOMIR

Bum!... bubuitura unei detunături puternice de armă sfâșiase tăcerea codrului scăldat în lumina dulce a unui amurg de seară, făcând să țâșnească vreo câteva gaițe speriate din desiș, cari țipând strident, protestau pe toate gamele că-s conturbate în liniștea lor. Iar în iarba mătăsoasă din Poiana Turcului, o căprioară doborîtă, prinsă în spasmurile morții, acompania ecourile detunăturii – redate puternic de munți – cu ultimele zvâcnituri ale picioarelor sale subțiri...

In desișul din spatele căprioarei se auziră zgomote de pași repezi amestecate cu trosnituri de vreascuri frânte și 'n poiană apăru Iacob braconierul. Dând cu ochii de căprioara nemișcată acum – un zâmbet satisfăcut îi apăru pe buze, mornăind: „Hm... vezi numa? Iară am nimerit... Hiaba, ochiu bun și pușca bună multicele pot fa... Noa, acum iară poate cota gornicu potcoave de cai periți, că a bună seamă a auzât cântând pușca me. Da pă când a hi iel aici rupt, ne-ajuns, numa bindeu capri l-a afla, de nu l-a duce până atunci oarice hiară..."

Vorbind așa, scoase din chimir un cuțit bine ascuțit și îngenunchind lângă căprioară începu să o jupuiască cu mișcări repezi – cari dovedeau o mare dibăcie – fluierând o doină.

La marginea pădurii sta la pândă Andrei pădurarul, care la auzul detunăturii de armă sări ca fript de pe buturuga pe care ședea și 'ncremenit în poziție de drepți asculta ecourile redate tot mai încet de coclauri. Dupăce pieri și ultimul ecou, înghiți de vreo câteva ori în sec și umezindu-și buzele uscate, șopti ca pentru sine: „Amu iarăși le-o pușcat braconierii oarice, adăunăzile la „Măgură", amu iară cătă Poiana Turcului. Fărima-i-ar guta să-i ferme! Ce darea lui Dumnezău că numa nu să pot așeza de fel?... Amu ce oi fa? – continuă să se 'ntrebe singur – că domnu ingelier mi-o spus oarzăn în față, că de nu pui capăt la trebile ieste m'a ști afară din servici!..." Se scărpină amărât în ceafă, apoi cuprins de o mânie subită scrâșni din măsele și zmulgând arma de serviciu de pe umăr o încărcă cu cinci cartușe, plus unul pe țeavă. Și amenințând cu dreapta în care ținea arma către pădure, zise cu glasul ridicat: „Amu s'o gătat ce o fo! Bestemi-vă Sfințănia Sa! Mă duc după voi, apoi pă care l-oi prinde Dumnezău îl ferească, da io-l obor la pământ". Și intrând furios în desiș, porni repede și totuși fără zgomot în direcția de unde auzi pușcătura.

De lung timp era spaima vânatului Iacob braconierul: un țăran înalt cât un brad, negricios, cu mișcări de pisică. Trăia izolat, singur, o viață de holteiu tomnatec, fără să aibă relațiuni mai intime cu cineva; astfel că nimeni nu-i cunoștea păsurile lui. In schimb el cunoscând toate văgăunile munților și cărările sălbătăciunilor, nimicea vânatul pe ales. Condus de o vigilență extraordinară a putut să scape de toate urmăririle, deși era bănuit ca braconier. La controalele făcute de jandarmi la casa lui nu a putut fi găsit nici un cartuș măcar, apoi de carne sau piele de vânat nici vorbă. Căci arma împreună cu muniițiu-

Mimica Broşaru: Cap de expresie

nile le ascundea foarte dibaciu: prin scorburi de copaci, pe sub frunziş sau prin crăpăturile stâncilor ştiute numai de el. Iar vânatul, înainte de ce l-ar fi doborît îl arvunea „domnilor" dela oraş, pe preţuri bagatele. Braconajul îi deveni o patimă, nu pentrucă doar ar fi avut lipsă de câştigul neînsemnat ce izvora din el, doar era în stare bună. Dar sângele lui neliniştit îl impintenea, fiind mândru că îşi bate joc de toţi acei cari îl urmăresc, bănuindu-l. Cu toate acestea, el le scăpa printre degete.

Andrei pădurarul înainta prin pădurea tăcută, strecurându-se cu dibăcie printre tufari. Aproape de Poiana Turcului stătu în loc şi la lumina blândă a lunei care se 'nălţase pe cer, căuta cu toate simţurile încordate un indiciu cât de mic pentru a găsi urma braconierilor... Deodată urechea îi fu atinsă de acordurile slabe ale unei doine fluierate de cineva, ascultă puţin atent şi în urmă porni pe urma fluieratului târându-se ca şi un şarpe. Ajungând la marginea Poenii Turcului se opri şi privind stăruitor în poiană, recunoscu în bătaia lunei pe Iacob care terminase aproape de jupuit căprioara, fluierând mereu. Andrei răsuflă uşurat, apoi ridicându-se binişor păşi în poiană cu arma în poziţie de tragere şi strigă autoritar: „Până aci ţi-o fo Iacove! Rădică mânurile şi te dă prins, că de nu, trag în tine!"...

Fluieratul încetă, iar braconierul sări ca muşcat de şarpe privind bulmăcit la pădurar. Apoi cu o iuţeală nemaipomenită apucă arma de jos sărind în desiş, de unde răspunse batjocoritor: „Ehei, sărace Indrei, nu ieşti tu ala om să poţi pune mâna pă mine!"... Şi după puţină pauză continuă: „Da amu io-ţi spui o voarbă, pune puşca jos până ţi bine şi te du acasă. Da să nu te puie Dumnezău să spui la oarecine că ne-am tălnit la olaltă!... Pă mâni apoi poţi vini să-ţi iei rugina, că aici îi afla-o. Noa, socoti-te iute! – şi adause cu voacea ameninţătoare – să nu faci oarice bolunzii cu puşca: că tu nu mă vezi, da io te văd tare bine, apoi... te mântuiesc!"

Pădurarul încremeni, conştient de adevărul celor spuse de braconier, se hotărî totuşi la o 'ncercare disperată sărind în dosul unui fag. Nici nu execută bine saltul şi se auzi o nouă bubuitură, iar Andrei par'că simţi cum intră alicele mari din arma braconierului într'un drept cu el în fag. Orbit de furie ridică şi el arma şi proptind-o de trunchiul copacului seceră cu cele şease cartuşe în direcţia unde văzu flacăra puşcăturei. Un vaet dureros fu răspunsul şi zgomotul unor paşi cari se depărtau în fugă.

„L-am tălnit – îşi zise Andrei – amu fuge!... Da lasă numa, fugă, că şi şe l-or prinde pădurarii

Ion Vlasiu: Ţăran

pă mâni! Bine că o rămas aici capra". Ieşi liniştit din adăpost şi merse la căprioară, apoi acoperindu-o din nou cu pielea jupuită, îi legă picioarele cu nişte sfori şi o luă în spinare, mornăind: „Au, că grea mai poate hi! Noa, Iacove, aiasta ți-a hi martor la temniță". Şi porni cu paşi mărunți spre casă.

Andrei însă a socotit greşit ceace priveşte puşcăria, căci deja la al cincilea cartuş din arma de serviciu Iacob simți o izbitură năprasnică în piept, gata să-l răstoarne. Şi par'că un cuțit înfocat îi răscolea măruntaiele, făcându-l să scape un vaet de durere azvârlind arma. Işi aduse mâna stângă la piept şi când o luă o văzu plină de sânge. Se ridică îngrozit bâlbăind: „M'o nimerit... tâlharu!.. Amu ce m'oi fa?" Cu mânile strânse pe piept, ca să mai oprească sângerarea, fugi cu gândul să ajungă la un izvor din apropiere, pentru a-şi spăla şi pansa rana dureroasă. Dar după primii paşi de fugă, simți cum i se taie toată puterea. Cu picioarele împletecindu-se făcu restul drumului, care îi păru o eternitate. Ajuns lângă izvor nu mai avu putere să-şi spele rana, se lăsă jos moale, apoi, par'că executând un ordin, se 'ntinse culcat pe spate, ajungând cu ceafa în undele răcoritoare ale izvoraşului.

Simțea o plăcere nespusă stând aşa culcat, fără să se gândească la nimic, privind numai luna. O adiere dulce de zefir îi mângăia fruntea îmbrobonită de sudori, ca o mână gingaşe şi codrul cânta... numai lui îi cânta, o doină frumoasă... Iacob sta vrăjit, ascultând doina.

Deodată se 'ntrebă mirat, oare unde a auzit el această doină cu acorduri aşa de cunoscute? Frământându-se cu acest gând, în mintea lui înfierbântată apăru o icoană la 'nceput spălăcită, apoi tot mai clară şi mai clară. De mult, de mult... a fost şi el mic, copil plăpând. Seara când se culca, mama lui îi cânta lângă leagăn ca să-l adoarmă: „Nani, nani, puiu mamii". Aşa e, a avut şi el odată o mamă... de mult, o mamă bună ca şi-o sfântă; şi-l iubea mult, foarte mult. Sărmana mamă... apoi a murit... s'a dus pentru totdeauna. Reamintirea acestor lucruri îi stoarse lacrimi din ochi, iar codrul cânta înainte... Acum însă tare, cu glas de uragan. Iacob voia să se ridice, voia să cânte şi el cu codrul doina mamei, s'o cânte tare: pentru sine, pentru mama lui care l-a iubit şi care a plecat pentru totdeauna... Dar simți din nou arsura cuțitului înfocat care-i răscolea măruntaiele, se cutremură ca luat de friguri, apoi se 'ntinse cât era de lung. Cu ochii larg deschişi privind mirat luna, gura i se deschise şi par'că într'un ultim strigăt; şi din colțurile ei şerpuiră două părăiaşe subțiri de sânge, cari amestecându-se în lacrimele de pe față căzură – de-alungul barbei – picătură cu picătură, în apa izvoraşului... Pic... pic... pic...

Desişul din fața izvorului se desfăcu, lăsând să apară din el un lup mare. Pe semne venise să-şi astâmpere setea din apa izvorului. Ieşind în poiana izvorului, adulmecă nervos aerul şi dând cu ochii de corpul neînsuflețit al lui Iacob, se opri ațintindu-l cu privirea aprinsă. Stătu puțin nehotărît, apoi mânat par'că de curiozitate se apropie tiptil de el, la o distanță de vreo cinci paşi. Mereu ațintindu-l şi adulmecând aerul, făcu vreo câteva roți împrejurul lui, în fugă. In urmă se opri aşezându-se pe labele dindărăt şi ridicând capul spre lună, din gâtlejul lui izvoriră sunete: la 'nceput sfioase ca un scâncet de copil, apoi treptat, treptat, se întăriră, ajungând să se contopească într'un urlet lugubru...

La marginea pădurii, obosit de greutatea căprioarei, se odihnea Andrei pădurarul. Şi 'n timp ce îşi ştergea nădușala de pe frunte, asculta cutremurat urletul îndepărtat al lupului, întrebându-se: Oare dice urlă lupu cela a mărăsin [1]?... Răspuns însă nu a primit, căci singurul care i-ar fi putut da răspuns zăcea tăcut lângă izvor, cu ochii sticliți privind luna...

[1]) Ceas rău.

H. Avachian: Peisaj din Vâlcov

AMURG DE TOAMNĂ

de ALUNA VÂNTU

Obosit, bătrânul soare cobora spre asfinţit,
Umbre mari brăzdau pământul cenuşiu şi liniştit.
De prin văi şi munţi sălbatici adia un vânt hoinar,
Peste 'ntinsul bronz tomnatic al pădurii de stejar.

Din adâncuri înserarea se lăsa tot mai întins
Peste 'ncremenirea mută a întregului cuprins;
Prin păienjenişul serii se zărea în depărtări
Fumul alb, ducând cu sine scrum de vreascuri în spre zări.

În această clipă sfântă, când luceafărul de seară
Blând şi tainic scânteiază, ca în nopţile de vară,
Din spre munţi şi codri negri se aude-un zvon de şoapte
Şi bătăi de toacă 'n suflet, ca 'n vecernie: e noapte...

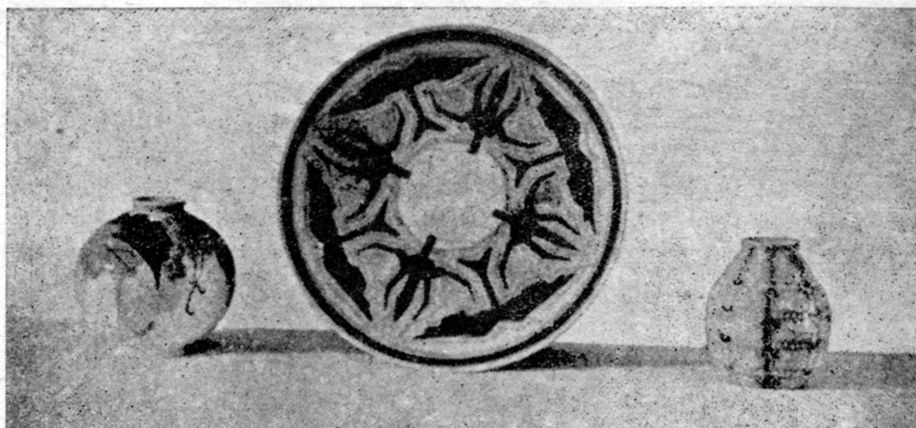

PRIVEGHIU

de VALENTIN RAUS

Cosciugul o să-i fie babei cort;
Miroase a vopsea, a scânduri noi,
Curând o să miroase greu — a mort.
Iată au pus-o între scânduri,
Din ladă-au scos trei ţoale moi,
Oamenii plâng, iar stau pe gânduri,
Vorbesc încet, că mâne-i târg şi 's ploi
Şi trec prin faţa moartei — rânduri.

Lumina 'nseamnă umbrele prin casă,
Moşneagul stă sfios lângă sicriu
Şi geană peste geană nu îşi lasă,
Nimeni nu-l vede, nu-l întreabă,
Vreo câţiva beau o litră de rachiu,
Ei pleac-apoi, lumina-i tot mai slabă
Şi 'n liniştea odăii nimic nu pare viu,
Când moşu 'n zori adoarme lângă babă.

RENAŞTEREA IN FRANŢA

de C. MUREŞANU

Epoca de strălucire a Renaşterei italiene poate fi considerată aproape sfârşită după 1530. La Roma, Michel Angelo continuă opera lui unică prin măreţia şi puterea ei creatoare, care avea să revoluţioneze arta secolului său, totuşi, marile sale realizări au fost executate în primul sfert al veacului.

In fruntea elevilor lui Raffael se găseşte Giulio Romano, care va executa un număr însemnat de decoraţiuni în palatele cardinalilor şi nobililor, arta lui însă nu va aduce nimic nou, ci din contră, din cauza manierismului ei, este începutul decadenţei picturii romane.

La Veneţia Renaşterea se prelungeşte până în a doua jumătate a veacului, datorită personalităţilor excepţionale ale lui Tizian, Veronese şi Tintoretto, dar nici ei nu mai aduc nimic bun, ci caută să perfecţioneze descoperirile şi idealul marei revoluţii artistice.

In momentul când Renaşterea nu mai crează opere cu adevărat nouă în Italia, ideile ei călăuzitoare se desvoltă mai ales în Franţa.

Legăturile artistice dintre cele două ţări sunt vechi. Incă de pe vremea când papii şi-au avut reşedinţa la Avignon, artiştii italieni au fost chemaţi să lucreze în Franţa. Apoi în a doua jumătate a sec. XV, Jean Fouquet a fost la Roma, a cunoscut arta italiană şi n'a rămas strein faţă de Renaştere.

La sfârşitul secolului Italia devine teatrul unor groaznice războae, armatele franceze trec de mai multeori Alpii. Opere de artă, dintre cele mai însemnate, iau drumul Franţei, artişti de seamă, în frunte cu Leonardo da Vinci, intră în serviciul regelui Francisc I şi se stabilesc la Ambroise (Loire), unde se găsea atunci Curtea franceză.

Influenţa directă a Renaşterii italiene pătrunde în Franţa încă la începutul sec. XVI, efectul mare însă se va vedea mai ales după 1530.

Pentru aceşti artişti transiţia dela gotic la Renaştere n'a fost dintre cele mai uşoare. Francezii cunoşteau antichitatea numai prin intermediul Italienilor, le lipsea contactul direct pe care aceştia il aveau cu operele de artă antică, atât de numeroase în Italia. Desigur că ei au fost nevoiţi să facă un efort destul de mare spre a putea asimila noile teorii şi spre a-şi schimba gustul obişnuit în ultimele secole, cu idealul de frumuseţe gotică. Se va da o adevărată luptă între sentimentul francez naţional, fidel goticului şi între tendinţele streine, cari se infiltrează încetul cu încetul, dar triumfă până la urmă.

Răsboaele italiene au ajutat la strângerea raporturilor culturale dintre cele două ţări. Mai ales după marile bătălii dela Fornua (1495) şi Marignano, (1515), când armatele franceze au ieşit biruitoare.

Artişti italieni, arhitecţi, pictori şi sculptori au lucrat pentru curtea regală franceză în tot decursul sec. XVI, mai ales atunci când Franţa, după răsboaele din peninsulă, s'a putut bucura de pace.

Arhitectura civilă are o desvoltare deosebită în epoca aceea, în ea se vede mai întâi triumful definitiv al Renaşterei. Castelele clădite pe malul Loirei, ca Ambroise, Blois, Chambord sau Chenonceaux, sunt minunate realizări franceze, de inspiraţie italiană.

Jean Clouet: Le Dauphin Francois

Când după bătălia nenorocită dela Pavia Francisc I este făcut prizonier de Carol Quintul şi trimis în captivitate la Madrid, curtea regală se mută în regiunea Parisului. La întoarcerea regelui se începe clădirea castelului din Fontainebleau, în stil italian, după planul vechiului castel feudal. La Paris, o aripă a Palatului Louvre, apoi frumosul Hotel Carnavalet, s'au clădit tot sub Francisc I.

După marile catredrale ale artei romane şi gotice Renaşterea ne-a lăsat doar câteva biserici, dar acestea sunt remarcabile pentru noul stil, ca St. Eustache şi St. Etienne du Mont la Paris sau St. Michel la Dijon. – In schimb sculptorii francezi, odată cuceriţi de ideile Renaşterei, vor decora cu admirabile monumente funerare interiorul vechilor catedrale şi al bisericilor nou clădite.

Astfel *Michel Colombe* mai păstrează anumite tradiţii gotice, dar se exprimă mai liber decât contemporanii săi, apoi, *Jean Goujon,* marele sculptor al sec. XVI, preocupat mai ales de căutarea frumosului, rupe definitiv cu tradiţia artei franceze, pentru care găsirea adevărului era suprema preocupare. In sfârşit Germain Pilon, admirabil artist, autor al multor statui religioase şi profane, dovedeşte asimilarea completă a influenţei italiene.

Pictura este cu mult mai strălucitoare în Franţa, în decursul sec. XVI. Genurile preferate sunt: portretele de dimensiuni reduse şi marile decoraţiuni, menite să împodobească galeriile de onoare în castelele nou clădite.

Portretul arată aceeaşi tradiţie franceză: dragostea de adevăr şi preciziunea în execuţie, sunt preocupările artistului. Expresia sau caracterul modelului sunt probleme nerezolvate de portretiştii sec. XVI, în Franţa. De aceea vom avea deosebit de multe desene în această epocă; o admirabilă colecţie de acest fel se găseşte în muzeul din Chantilly.

Jean Clouet tatăl, de origină flamandă, a fost pictor al regelui Francisc I dela 1516 până la 1540, anul probabil al morţii sale. El este autorul câtorva portrete ale regelui, în cari tehnica flamandă se îmbină admirabil cu fineţea spiritului francez. Jean Clouet este un demn urmaş al artei lui Jean Fouquet, dragostea faţă de adevăr, îl face să renunţe la orice linguşire şi încercare de înfrumseţare a modelului său. Portretul prinţului moştenitor Francisc II (Anvers) arată o uşurinţă de execuţie neobişnuită pentru o pictură în ulei, mai repede s'ar crede că este un desen colorat.

François Clouet, supranumit *Jehannet,* este fiul lui Jean Clouet. Portretele lui sunt mai direct influenţate de Renaşterea italiană. Amintim în special *portretul lui Carol IX* (Viena), apoi cel

Francisc Clouet: Maria Stuart

al lui *Francisc I călare* (Uffizi), al *Elisabetei de Valois* (Toledo) şi în sfârşit cel mai reuşit, probabil fiindcă n'a fost făcut la comandă, portretul unui bun prieten al artistului, *farmacistul Pierre Guthe.*

In jurul familiei Clouet s'a format o adevărată şcoală de pictură. Lucrările artiştilor anonimi au fost astfel în mod greşit atribuite familiei Clouet, fiindcă de multe ori erau còpii după lucrările acestora şi erau executate într'un stil cât mai apropiat de arta lor.

Astăzi se ştie că în afară de cei doi Clouet, a trăit un alt pictor foarte talentat, *Corneille de Lyon,* autor al unor mici portrete, pictate cu multă siguranţă şi cu o profundă cunoaştere a meşteşugului. Tonurile întunecate cu cari pictează conturele portretelor se detaşează admirabil pe un fond albastru verzui, amintind de culorile faianţelor emailate, de influenţă italiană, cari au luat o atât de mare desvoltare în artele minore ale sec. XVI.

Barthélemy Guéthy, Simon de Châlons, sunt pictori cărora li se atribue mici portrete, în mare parte răspândite în colecţiile particulare din Anglia.

Jean Cousin tatăl, pictor şi gravor, este un artist de talent, cucerit definitiv de Renaştere. Fiul său, cu acelaş nume, va picta sub influenţa lui Michel Angelo o „Judecată de apoi“, pictură care deşi denotă o excelentă cunoaştere a anatomiei şi a legilor perspective, pare greoaie.

Insărcinarea cea mai de seamă a artiştilor sec. XVI o constitue decorarea castelelor regale. Francisc I a adus din Italia o echipă de pictori decoratori, arhitecţi, tâmplari, spre a putea realiza cât mai bine împodobirea castelelor sale, în spiritul artei italiene, de care regele era atât de entuziasmat.

La Fontaineblau se crează un adevărat centru de artă, iar *H. Rosso* şi *Nicolo dell' Abate,* cărora li se alătură un grup din ce în ce mai mare de artişti şi meseriaşi francezi, se ocupă cu decorarea marilor galerii din castel. Această şcoală dela Fontainebleau a avut o deosebită importanţă; ea a împământenit în Franţa din a doua jumătate a sec. XVI, arta decorativă, pe care Giulio Romano şi discipolii săi o făceau la Roma.

Subiectele acestor picturi sunt totdeauna inspirate de antologia greco-romană, ele sunt aşezate în cadre sculptate şi împodobite, cari se confundă aproape cu îmbrăcămintea de lemn de pe pereţi.

Dacă numărul operelor şcoalei din Fontainebleau este restrâns, motivul poate fi găsit în certurile religioase dintre catolici şi hughenoţi, cari încep să tulbure liniştea internă a Franţei. Totuşi la Fontainebleau s'a pus baza artei clasice oficiale franceze, dictată de curtea regală, artă care va ajunge la apogeul ei sub domnia marelui rege Ludovic XIV.

Corneille de Lyon: Portret

Puvis de Chavannes: Frescă în marele amfiteatru al Sorbonei

ZBUCIUM

de TEODOR CICEU

Unii spun
Că sunt nebun;
Alții, că sunt rău; și iarăși
Alții, că sunt bun.
Eu zic:
Toți aveți dreptate
Câte-un pic.

M'am născut
Intr'o zodie ciudată,
Cu ura și iubirea la un loc.
Niciodată n'am avut noroc.
Dar nu-mi pasă
Că n'am casă,
Nici așezământ:
Eu visez și cânt!
Eu fug de averi
Și râd de dureri.

Străine,
Ori de unde vii,
Ori de unde ești,
Nu vorbi cu mine
Că te otrăvești.
Vorba mea e ger,
E cer,
E tina pământului,
Rugăciunea sfântului.
Inima mea e fierbinte,
Dar minte.
Gândul meu: când furtună,
Când vreme bună,
Când foc de viață,
Când sloi de ghiață.

Cine m'a blăstămat
De-am fugit din sat?
Care babă rea
Și meșteră
A făcut din viața mea
O peșteră?
Cine-a ținut post
Să n'am niciun rost,
A dat liturghii
Să n'am bucurii?
O ursitoare urîtă și bătrână
Mi-a pus condeiul în mână.
O dăscăliță zurlie
M'a nvățat a scrie.
O muză ca o sfârlează
Se ține
Scaiu după mine
Și-mi spune
Să tot scriu
Până noaptea târziu.
Parcă un duh rău
Mă duce mereu
Pela toate porțile
De nu pot dormi nopțile.
Ori vreun afurisit
De strigoi
Mi-a stricat tot rostu,
De sunt silit
Să plâng și să râd pentru voi
Ca prostu.

Muză hapsână:
Când te-oi prinde
Odată 'n mână
Și m'oi aprinde de mânie,
O să te 'nvăț eu cum se crie!

CA FRUNZELE, CA VREMEA...

de F. PĂCURARIU

Ca frunzele, ca vremea, ca fiarele trecând
Ne spulberăm cenușa și tu, fârtate vânt,
Ne cerni pe orice floare, ne cerni pe orice val,
Incremenim în humă și 'n fulgere de-opal.

In vreme știi sfârșitul cum se 'mpletește cu
Funinginea tăcerii și vremea ce trecu;
Cunoști zădărnicia albastrului „cândva“,
Când cazi cu orice frunză și urci cu orice stea.

Din dragostea ce-odată ne destrăma în vis
Doar plopii și cărarea păstrează un surâs
Prin care vântul firul și-l trece să ne țească
De inimă o toamnă cu foșnet de mătasă.

Iubirea și viața și orele târzii,
Alunecări de umbre în hora de stafii...
Doar scrumul amintirii un ornic van îl cerne
In liniștea adâncă a trecerii eterne.

Tatiana B. Ceglukoff: Gravură

DEMISIA

de PIA DRAGOŞ

La liceul de fete sunase de intrare. Pauza de nouă era terminată.

Clasa a şasea aranja cele din urmă flori pe catedră. Urma ora de filosofie cu Doamna Marcela-Magdalena Taină, cea mai dragă profesoară a lor şi totodată şi dirigintă. Aranjau în două glastre daliile, iar în buchet puneau crisantemele albe. Era ziua profesoarei. Au aflat-o elevele din calendar: 25 Octombrie, Mucenica Marcela.

Profesoara nu ştia nimic. Nu-şi serba nici ziua de naştere, necum ziua numelui, mai puţin însemnată.

Punctuală ca totdeauna, a sosit la liceu la ora nouă fără zece. A luat condica clasei a şasea şi a însemnat titlul lecţiei ce avea să explice în ziua aceea, la rubrica unde scria filosofie: „Treptele de conştiinţă" şi a iscălit: Dr. M. M. Taină.

A luat catalogul şi a pornit încet spre clasă, cu Domnişoara Mante, profesoara de limba franceză, o fată mică, cu păr castaniu tăiat scurt, cu haină albastră închisă. Urcând scările etajului, discutau banalităţi: despre modă, despre preţurile urcate la coifeuri, criza de ciorapi şi filmul cu mare reclamă, ce sosise de curând în oraş.

La uşa clasei a şasea s'au despărţit. Domnişoara Mante a plecat cu o uşă mai departe, la clasa opta.

Doamna Taină a intrat în sală senină ca totdeauna. Florile acopereau catedra şi pe jos dela uşă la catedră era covor de petale albe. Profesoara a zâmbit, surprinsă:

„Ce-i asta, fetelor?"

Din bancă a ieşit cea mai bună elevă, Dorica Manu şi a început cu glas de copil:

„De ziua numelui Dumneavoastră, Vă doresc în numele elevelor mulţi ani, fericire, nespusă bucurie".

Doamna Taină i-a sărutat părul blond şi a strâns-o cu drag la pieptul ei:

„Iţi mulţumesc nespus de mult. Vă mulţumesc la toate".

A păşit ca o regină între flori şi şi-a ascuns o lacrimă în batista fină de olandă.

„Azi nu vă ascult. Mergem mai departe.

Vă voiu vorbi despre treptele de conştiinţă.

Termenul de conştiinţă are trei înţelesuri mai de seamă, anume: un înţeles moral, un înţeles psihologic mai larg, şi un înţeles restrâns.

Să-l vedem pe fiecare, pe rând:

1. Inţelesul moral. In acest înţeles, conştiinţa este definită de marele filosof francez Voltaire, care zice: „Conştiinţa este vocea care spune oamenilor: nu face altora ceace n'ai voi să ţi se facă".

Vorbea cu siguranţa de totdeauna, calmă, senină, bună. Era aşa cum a dorit să devină.

„Treptele conştiinţei sunt trei, anume: conştientul, subconştientul şi inconştientul. 1. Conştientul este cercul luminos al conştiinţei, unde se află fenomenele sufleteşti de care ne dăm seama, fenomenele conştiente. Ele nu pot fi în acelaşi moment decât într'un număr foarte restrâns în conştiinţă. Wundt, un mare psiholog şi filosof ger-

man, socoteşte că nu pot fi decât 6-7 fapte prezente conştiinţei"...

Elevele o ascultau atente şi luau notiţe. Sala avea un aspect aşa de sărbătoresc, de înălţător, în ora aceea! Pe masă flori, în inimi fericire şi glasul ei ca o melodie...

„Pentru data viitoare să ştiţi: treptele de conştiinţă.

Şi acum, drept mulţumire pentru frumoasa pregătire ce aţi făcut-o de ziua mea, arătând prin asta dragostea ce mi-o purtaţi, nu vă pot da altceva mai frumos, decât un sfat rupt din sufletul meu, din gândul meu curat. Nu uitaţi: făcând bine altora, îţi faci ţie. Faptele voastre toate, odată vor fi oglinda sufletului vostru. Cum vă veţi oglindi în ele, dacă nu vor fi destul de curate? Conştiinţa voastră să vă fie totdeauna trează, povăţuitoare. Ascultaţi de glasul ei şi veţi urma calea cea bună".

- -

Doamna Marcela-Magdalena Taină era o femeie înaltă, blondă, cu trăsături regulate, ochi negri şi gură de copil. Părul îl purta lins, cu cărare la mijloc şi la spate prins într'un coc, fixat cu doi piepteni. Era soţia judecătorului Aurel Taină, dela tribunal, cu care se căsătorise de doi ani.

Ca profesoară făcea lecţii cu atâta tragere de inimă, vorbea cu atâta putere de convingere, explica aşa de sistematic, încât orele ei erau renumite în tot liceul. Elevele ascultau foarte atente şi îi sorbeau orice cuvânt. Chiar şi cele mai puţin pricepute la filosofie aşteptau cu drag orele Doamnei Taină. Le era destul să o vadă, să o audă vorbind, ca în sufletele lor să se strecoare linişte şi mulţumire.

Când asculta pe eleve, le punea întrebări uşoare şi vorbea ea mai mult, dându-le sfaturi, îndrumându-le spre bine, căutând să le formeze caracterul, după principii sănătoase.

Dădea note bune.

Cum să nu fie iubită ea, care n'a ţipat niciodată la fete, care după mustrare avea un zâmbet uşor în colţul gurii? „Crezi că e bine ceace ai făcut?" întreba, privind în ochi pe eleva care greşea. Vinovata, învinsă, lăsa ochii în jos şi singură recunoştea că a greşit.

In sufletul Doamnei Taină erau adunate cu pricepere ideile filosofiei creştine, sistemele pedagogice ale celor mai savanţi scriitori şi peste toate predomina bunătatea. Cariera îi era singura mângăere, era însăşi fericirea ei.

Soţul ei, ocupat la tribunal toată ziua, seara când sosea acasă obosit, nervos, nu avea chef să-şi încânte soţia cu vorbe dragi. Era un om foarte ciudat şi avea toane dese.

In principiile lui pentru viaţă cel dintâi loc îl ocupa datoria de funcţionar al statului, în al doilea rând venea tendinţa de a fi fruntaşul societăţii, apoi urma căminul.

Pe soţia lui aşa o ştia de domnişoară: inteligentă, rezervată, ocupată de probleme de filosofie, materie în care avea licenţa. Se căsătorise cu ea mai mult din interes decât din dragoste. Ştiau amândoi acest lucru.

Ca soţie Doamna Taină era amabilă şi bună, delicată, nu însă sentimentală. Era una dintre fiinţele cari iubesc numai odată în viaţă şi au curajul să spună acest lucru oricui.

Se căsătorise la doi ani, dupăce îşi luase licenţa în filosofie şi nu s'ar fi căsătorit, dacă pă-

Rezeda Moga-Dumitrescu: Muncă pentru cei plecaţi

rinții ei, oameni bătrâni, n'ar fi insistat să „se așeze" înainte de moartea lor.

I-a ascultat.

Intr'o toamnă, la începutul lui Septemvrie, a cunoscut pe judecătorul Taină, doctor în drept, într'o familie prietenă tatălui său.

Judecătorul a fost atras mai mult de finețe ei sufletească și de reputația de fată bogată, de care se bucura, decât de frumusețe.

Om mai în vârstă, sătul de viața de burlac, s'a hotărât să-și întemeieze un cămin. Cea mai potrivită pentru el a găsit-o pe Domnișoara Marcela-Magdalena Vrânceanu, profesoară în acelaș oraș unde era el judecător, fata dascălului Vasile Vrânceanu din Limeu.

Și nu s'a gândit mult omul.

In sărbătorile Crăciunului a făcut o plimbare cu sania în Limeu, cu intenția de a spune domnișoarei Marcela planurile lui.

Ea l-a ascultat și atunci s'au perindat în sufletul ei toate amintirile ce o legau de un vis, de mult pierdut...

Era și atunci iarnă...

Ea, elevă în clasa a șaptea, scria rânduri fugare unui vis-bunătate, pentru care trăia. A urmat alt an, în care candela din inima ei lumina: ruga și dragostea... Apoi ca studentă i-a murit visul, ucis de surâsurile primăverii... A plâns mult pe mormântul drag, unde dormeau iluzii pierdute...

Umbra resemnării care a venit târziu i-a șters în parte durerea din suflet și i-a fost călăuză în drumul ei prin lumea universitară, la examene, apoi la licență.

Și-a căutat mângăere în carieră. Intre eleve se simțea mai puțin nenorocită, mai puțin singură.

La căsătorie nu s'a gândit niciodată. După părerea ei, o adevărată și fericită căsătorie trebue să aibă ca fond dragostea. La ea nu mai putea fi vorba de așa ceva.

Iubise o singură dată.

De atunci, pentru ea murise cuvântul „iubire", idealul fetelor tinere, înlocuit cu cel de „știință".

Când auzi intențiile judecătorului Taină, care plăcea așa de mult părinților ei, s'a hotărît să-și calce pe inimă și să accepte propunerea lui, numai să se bucure părinții ei, că „e așezată după un om de treabă".

Judecătorul, om cu un fizic puțin atrăgător, cu ochelari și cu legile dreptului penal în degetul cel mic, a simțit imediat că ființa cu suflet delicat, cu care voia să se căsătorească, l-ar putea stima, asculta, înțelege, dar iubi, niciodată.

Vârsta lui nu reclama numai decât iubire și experiența vieții îl învățase să caute avere, nu dragoste.

\- -

Când s'a căsătorit, judecătorul Taină era fericit că și-a găsit o profesoară cuminte, bună, bogată.

După doi ani de căsnicie însă i s'a părut că felul de traiu din casa lor nu e acel visat de el.

Soția lui era mereu la școală. De multe ori el venea mai repede acasă. Nu o găsea încă sosită. Se enerva. I se părea că e ceva rece în casa lui și nu e căldura care trebuie în căsnicie. Soția lui scria, citea, era preocupată mai mult de chestiunile științifice decât de cele gospodărești.

I-ar fi plăcut ca soția sa să fie gospodină; pentru aceasta i-a venit odată ideia să-i spună că demisia ei din corpul profesoral n'ar fi un lucru tocmai rău.

Se gândea că dacă ea n'ar mai propune, ar avea și el o masă ca lumea, căci trăia cu ideia că bucătăresele fură și nu gătesc de treabă, deși nemțoaica pe care o angajase Doamna Taină la bucătărie se pricepea excelent. După părerea lui, numai soția putea găti cu adevărat bine și cu economie.

A încercat să-i explice că ar fi cea mai nefericită ființă de pe lume, dacă n'ar mai propune, dacă n'ar mai avea misiunea sfântă de a forma caractere, din sufletele maleabile ale copiilor ce creșteau sub mâna ei.

Judecătorul Taină nu s'a prea sesizat de argumentările soției sale. „Toane femeiești" – își zicea el. Se gândea că vor trece aceste toane, odată cu anii...

Intr'o iarnă, înainte de Crăciun, venise acasă mai repede ca de obiceiu, răcit, obosit. Bucătăreasa l-a servit imediat cu ceai, cum dorise, dar n'a nimerit. Domnului judecător nu i-a plăcut ceaiul. L-a găsit prea fierbinte, prea aromat.

– Ce-ai pus în el? a răcnit el.

– Rom – răspunse cu sânge rece femeia.

– Par'că-i cel mai tare parfum. Ia-l de aci. Du-l!

Bucătăreasa a ieșit nepăsătoare. Conștiința ei era împăcată. Făcuse ceaiu bun, curat, cu esență proaspătă de rom. „Parfum! Ce ciudat e domnu!" – se gândea bătrâna, ștergând lingurile pentru a pune masa. Soneria a luat-o din nou dela lucru. Sunase judecătorul din birou.

– Adu-mi masa!

– Mă rog, nu așteptați pe conița?

– Nu.

L-a servit în birou.

La ora unu și câteva minute soneria dela intrare a sunat scurt de trei ori: sosea profesoara dela școală.

– Mariana, a venit domnu?

– Da, a și luat masa.

In sufletul Doamnei Taină a intrat o înțepătură rece, mai rece ca frigul de afară ce pișca obrajii.

Știa ce va urma: iar ceartă, iar descărcări: „Tu nu ești acasă când vin eu. Lasă-l încolo de liceu... Eu n'am parte ca alții, să mă întâmpini cu zâmbetul pe buze... Imi deschide ușa totdeauna bucătăreasa ce aduce cu ea miros de ceapă prăjită"...

A intrat sfioasă în biroul lui. El a început:

– Poftim! Așa-i la casa asta! Unul merge, altul vine; unul mănâncă, celălalt se culcă. Pe mine mă servește bucătăreasa, nu soția ca și pe alții.

– De ce ești rău? i-a reproșat ea fin, supusă.

– Niciodată nu ești venită dela școală, când sosesc eu. Masa n'a fost bună! Am cerut ceaiu și mi-a dat apă parfumată! M'am săturat! Fă-ți cerere de demisie. Nu mai vreau să vin cu urât la casa mea, ai înțeles?

A ieșit tristă, gânditoare... Și-a scos blana și s'a închis în camera sa.

Demisia! Cuvântul acesta o sdrobea.. Și-a ascuns fața în pernele divanului, plângând cu amar...

– –

După scena avută cu soțul ei în ziua aceea, Doamna Taină a evitat să se avânte cu el în discuții mai lungi, câteva zile, crezând că se va liniști și ideia demisionării îi va dispărea din minte.

Inzadar a fost tăcerea păstrată. El era acelaș: cu ideile lui, cu toanele lui, cu pretențiile lui.

„Ți-am spus odată, Magdalena, să-ți dai demisia! De ce mai stai la îndoială?

Știi bine că noi n'avem nevoe de leafa ce o câștigi tu pe lună, căci avem avere destulă. Tu faci cariera numai din plăcerea de a trăi în mijlocul elevelor, numai din plăcerea de a le educa. Nu zic – continua el cu tonul lui de magistrat, par'că ar fi pronunțat o sentință – e frumoasă această ocupație, dar vezi, aș avea și eu nevoe de anumite atenții. Nu zic că nu mi le-ai dat, atunci când ți le-a permis timpul – continua el ironic – dar vezi, eu aș vrea poate mai mult. Aș vrea ca, dacă m'am căsătorit să găsesc acasă căldura aceea a căminului, așa cum mi-am închipuit-o totdeauna".

Ea asculta blândă, bună, cu privirea în pământ. Se perindau în sufletul ei atâtea amintiri

Port românesc

din timpul carierei sale dragi, îi reveneau în minte cele mai mici amănunte din viața sa de profesoară.

El vorbea când sfătuitor, când poruncitor, când rugător.

„Fă-ți cerere și înaintează-o! Va fi mai bine așa. Dacă nu vei propune, te voiu găsi acasă când voiu sosi dela tribunal, voiu găsi masa caldă, bună, curată, făcută de mâna ta.

Ascultă-mă!

După masă vei putea să te odihnești, să pregătești liniștită menu-ul pentru a doua zi, să mai aranjezi una-alta și așa va trece timpul".

In tonul lui era ceva îndrumător. Părea o bunică ce dă sfaturi tinerei nepoate sosită dela pension, cum să-și împartă timpul, ca să nu se plictisească.

Sufletul ei se învăluia în durere, ascultând vorbele soțului.

Ea care avea un program așa de bine împărțit, ea care întrebuința cu folos orice clipă, trebuia acum să uite toate și să-și croiască alte planuri.

Se năruiau castelele de vis...

Și-a ascultat soțul, fiind convinsă că ascultarea este începutul înțelepciunii și trebue făcută

chiar cu riscul să pierzi ce ai mai scump, ca să faci plăcere aceluia cu care ți-e menit să trăești.

- -

Orele ce le-a avut Doamna Taină cu elevele, după înaintarea cererii, au fost cele de altădată. Cu nimic nu și-a trădat durerea ce-i stăpânea sufletul. Avea tăria să-și conducă atitudinile tot după normele de odinioară, deși sufletul zdrobit îi dicta altfel.

Uneori simțea nevoia să plângă desnădăjduită. Era însă tare și se stăpânea.

Iarna trecuse și ea prin orașul unde propunea Doamna Taină. Primăvara sosea îmbrăcată în muguri, cu toate razele de soare în păru-i de aur.

Judecătorul era acel de totdeauna: se scandaliza că masa nu-i bună, că Lena nu-i acasă, dar cu o limită oarecare și cu toată nădejdea în cererea înaintată.

In sufletul profesoarei Taină era ruptă o coardă și nu mai trăia în el decât ecoul unui cântec ce s'a sfârșit...

Aștepta din zi în zi rezoluția dela Minister.

Elevele nu știau nimic. Toată lumea observa însă ceva: de câtva timp Doamna Taină slăbise foarte mult.

Să nu fii distrus când ți se ucide și cea din urmă fericire?

Un vis drag a avut: i-a murit...

O carieră dragă, și pe asta să o piardă?

- -

Era întâiu Martie.

Doamna Taină avea ore dela zece. La nouă sosi la Direcțiunea liceului rezoluția cererii ei: cu data de întâiu Martie era demisionată.

Când a sosit la liceu, Directoara i-a arătat rezoluția dela Minister.

Până atunci, deși conștientă de cele ce vor urma, mai credea într'un vis copilăresc: rămânerea în post.

Acum era pusă în fața crudei realități.

„Azi voiu mai ține oră" i-a zis Directoarei, cu glas sugrumat de emoție.

A notat în condica clasei a șasea, la rubrica filosofie, ca altădată, lecția ce urma să o propună în ziua aceea și a iscălit: Dr. M. M. Taină.

Cea din urmă oră din viața ei!

Ii plângea inima și în jur toate cântau romanța despărțirii...

Clasa o aștepta cu dragul de totdeauna și pe catedră un mărțișor de argint, prins pe un bilet alb, pe care scria: „Cel dintâiu surâs al primăverii".

Doamna Taină n'a putut zice nimic, câteva minute. Ochii îi înotau în lacrimi și cu toată tăria ei și convingerea că plânsul e lașitate, nu și-a putut opri o lacrimă ce a picurat pe mărțișor.

„Vă mulțumesc din suflet, fetelor dragi.

Azi nu vă ascult. Mergem mai departe.

Vă voiu vorbi despre: Temperament și caracter. In vorbirea obișnuită, de multe ori se folosesc noțiunile de temperament și caracter cu acelaș sens. Deși este între ele oarecare asemănare, căci ambele definesc individualitatea cuiva, totuși trebue făcută între ele o distincție strictă, fiindcă temperamentul reprezintă dispozițiile cuiva în legătură cu individualitatea fizică, pe când caracterul reprezintă dispozițiile cuiva în legătură cu individualitatea psihică".

Clasa întreagă era nedumerită. Vocea Doamnei Taină nu era cea de altădată: suna a plâns, a tristețe. Ea a observat nedumerirea în care se sbătea clasa și a încercat să aibă tonul de odinioară.

„Avem opt tipuri de temperament, anume: amorfii, apaticii, nervoșii, sentimentalii, sanguinicii, flegmaticii, colericii și pasionații. Să vedem acum, fiecare tip, cum se comportă în viață".

Elevele o ascultau cu sfințenie și sorbeau fiecare cuvânt al ei. Iși recâștigase, în parte, tonul de altădată.

„Termenul de caracter are mai multe sensuri, dintre cari două mai importante: sensul moral și sensul psihologic... Caracterul nu este integral moștenit, ci în bună parte dobândit. Nu ne naștem necondiționat cu caracterul părinților și strămoșilor noștri, ci ne formăm noi singuri caracterul".

S'a oprit o clipă, terminase lecția de explicat și apoi a început iar:

„Nu uitați niciodată cuvintele marei Carmen Sylva: „Nu există decât o fericire: datoria. Nu e decât o mângâere: munca. Nu e decât o plăcere: frumosul". – E ultimul sfat ce vi-l dau dela catedră, e ultima îndrumare"...

Clasa întreagă o privea nedumerită. Ultimul sfat? Nu 'nțelegeau...

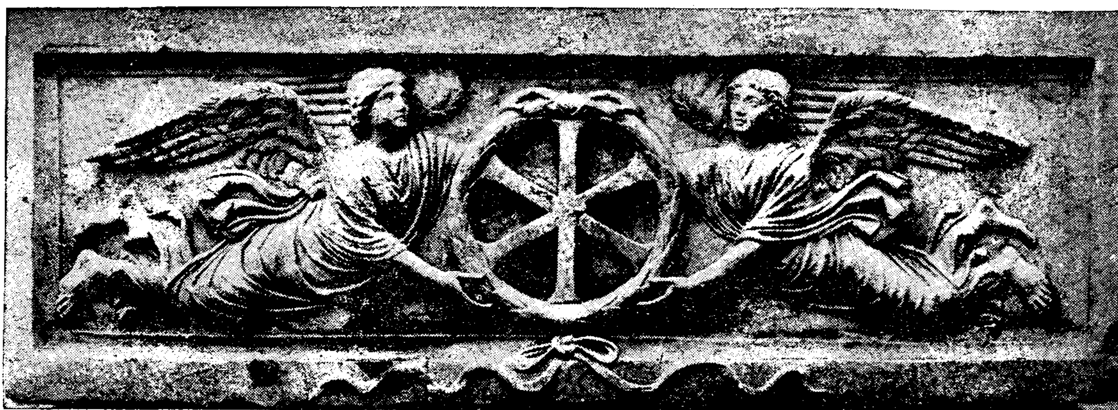
„Acum fetelor, țin să vă spun că ora de azi a fost cea din urmă ce am avut-o împreună. Cu câteva luni înainte mi-am dat demisia, îndemnată de anumite interese familiare.

Cu data de azi sunt demisionată".

Hohotele de plâns au început. Doamna Taină plângea încet, fără suspine, cu lacrimi multe.

„Voiu fi și de acum înainte mama voastră. Veniți la mine cu orice nedumerire, cu orice tristețe ce veți avea și din sufletul meu voiu alege pentru voi ce e mai frumos și mai curat, drept mângâere, drept sfat.

Păstrați cu voi dragostea ce v'am purtat-o".

PLANUL BEVERIDGE

de V. VLAD

II

Prin anchetele făcute în rândurile săracilor din Anglia, Sir Beveridge a stabilit că, pe lângă întreruperea lucrului, a doua cauză a mizeriei ar fi disproporţia dintre venitul mic şi marele număr al membrilor unor familii. Familiilor cu mai mult de un copil, Beveridge voeşte să le vină în ajutor cu sprijinul acordat pentru creşterea copiilor. Prin acest ajutor, Beveridge voeşte să atingă două scopuri: unul social, înlăturarea mizeriei în care trăiesc unele familii cu mai mulţi copii şi altul naţional, creşterea numărului naşterilor, în această ţară cu natalitatea îngrijorător de mică.

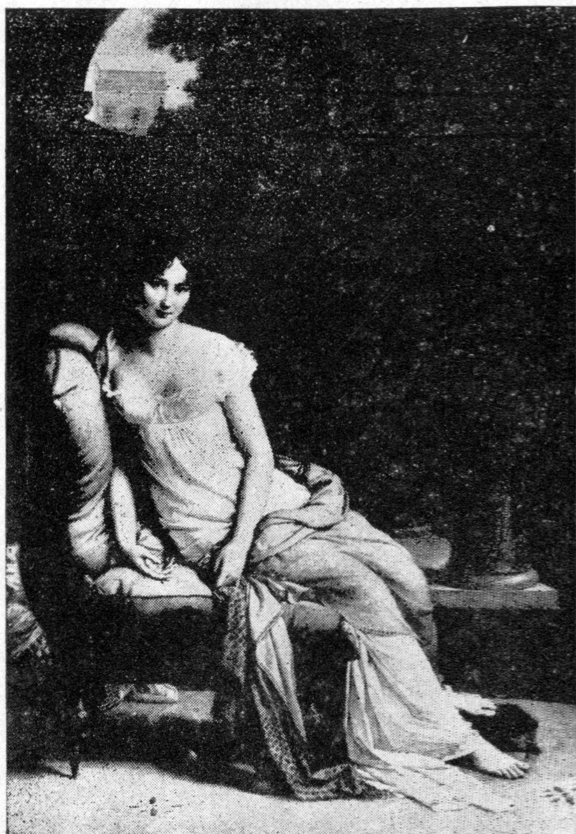
Citeam cândva în gazete ştirea că în mai multe oraşe engleze s'au închis unele şcoli primare, deoarece clasele au rămas rând pe rând tot mai liniştite, micile bănci tot mai goale, curţile şcolilor tot mai pustii. Beveridge însuşi o spune că dacă numărul naşterilor nu poate fi ridicat, atunci naţiunea engleză lunecă pe panta dispariţiei repezi. „Faptul acesta ne impune cu necesitate ca în cheltuelile asistenţei sociale, în afară de apărarea maternităţii să ne îngrijim neapărat şi de copil". Unele ţări au rezolvat această problemă, impunând firmelor că, dacă au în serviciu, lor părinţi cu mulţi copii, să dea acestor angajaţi un plus de salar pentru creşterea copiilor. Beveridge e de părere că firmele nu pot să-şi plătească angajaţii decât după *munca* săvârşită deangajat, iar nu după greutăţile lui familiare. De aceste greutăţi şi în primul rând de creşterea copiilor trebue să se îngrijească *părinţii* copiilor, nu firmele sau patronii. Dar, adaogă Beveridge, interesul social cere ca toţi copiii care se nasc să se desvoalte în condiţiuni bune, iar interesul naţional cere să se nască mai mulţi copii. De aceea comunitatea trebue să poarte sarcina creşterii copiilor. Concluzia logică ce o desprinde Beveridge din acest principiu e că sumele date pentru creşterea copiilor *nu vor fi plătite din fondul asigurărilor* sociale (fond la care contribue direct şi părinţii), ci din fondul *asistenţei* sociale, fond alimentat numai de visteria statului.

Sprijinul pentru creşterea copiilor trebue dat, spune Beveridge, pânăce copiii merg la şcoală (15—16 ani) şi anume începând dela al doilea copil să se plătească această sumă (8 şilingi la săptămână de copil), *fără să se cerceteze* dacă părinţii sunt sau nu avizaţi la acest ajutor. Pentru primul (sau unicul) copil planul nu propune nici un sprijin, pentru a nu îngreuna prea mult bugetul statului, dar părinţii lipsiţi de mijloace primesc, pe lângă alte ajutoare, şi un ajutor pentru creşterea primului copil.

Ajutorul bănesc propus de Beveridge pentru creşterea copiilor s'ar adăoga deci altor ajutoare primite până acum de copii: lapte gratuit, mâncare caldă la amiazi, colonii de vară etc.

Ajutoarele propuse de Beveridge pentru creşterea copiilor au fost inspirate poate şi de grija de a veni în ajutorul mamelor şi de întărirea familiilor engleze. „Femeia nu o considerăm drept o fiinţă pe care o întreţine soţul, ci o tovarăşă de muncă" a soţului, chiar şi în cazul când ea nu munceşte decât în gospodărie.

Văduvele primesc în decurs de 13 săptămâni un sprijin (36 şilingi la săpt.), care e cu 50% mai mare decât cel dat şomerilor. Atâta timp cât are

B. Gépard: M-me Recamier

copii cari trebuesc îngrijiţi, va primi o sumă — sprijin de tutorat — suficientă pentru a putea trăi. Dar, adaogă B. „Nu-i nici un motiv ca văduvele fără copii să primească toată viaţa o pensie. Dacă sunt în stare să muncească, s'o facă“.

*

Beveridge voeşte ca *toţi bătrânii* să fie asiguraţi, nu numai cei care au fost în categoria întâia sau a doua. Suma primită de bătrâni, după părerea lui Beveridge, trebue să fie la fel de mare ca şi aceea dată şomerilor şi celor ajunşi în incapacitate de muncă. Dar pentruca la bătrâneţe să se poată bucura de acest *venit,* fiecare locuitor trebue să plătească taxa de asigurare corespunzătoare. Trebue să plătească această sumă nu numai asiguraţii din grupa întâia şi a doua, ci şi cei ce trăiesc din averea acumulată, sau cei ce (trecuţi de 16 ani), trăiesc din venitul altora, cum sunt *elevii,* la fel cei ce muncesc în familiile rudelor, cum ar fi de ex. o fată nemăritată care munceşte în familia fratelui etc. Toţi aceştia — spune Beveridge — pot ajunge într'o situaţie grea, de aceea trebue să li se asigure venitul necesar pentru trebuinţele cele mai elementare.

Numărul bătrânilor în Anglia e foarte mare, fiindcă viaţa Englezilor e relativ lungă şi fiindcă în Anglia sunt foarte puţini copii. Astfel sumele ce vor trebui plătite pentru ajutorarea bătrânilor ar fi foarte mari. De aceea propunerea pentru asigurarea bătrânilor a întâmpinat în parlament o rezistenţă destul de mare.

*

Problema asigurărilor de înmormântare e caracteristică pentru întreg sistemul propus de Beveridge. In Anglia se pot face azi astfel de asigurări numai la firmele particulare. Beveridge prevede şi în această privinţă asigurarea obligatorie la stat. Taxele plătite pentru această asigurare sunt aceleaşi pentru bogaţi şi săraci, deci şi suma primită dela stat, în caz de moarte, e aceeaş pentru toţi, o sumă suficientă pentru a face o înmormântare simplă, fără pompă. Cel ce voeşte să cheltuiască din averea sa mai mult cu înmormântarea, o poate face. Dacă ajutoarele date sunt aceleaşi pentru bogaţi şi săraci, în schimb taxele se deosebesc pentru bărbaţi şi femei, deoarece e ştiut că femeile trăesc mai mult decât bărbaţii.

*

Cei ce îşi întrerup lucrul din cauza boalei, primesc un *ajutor bănesc,* ca să poată face faţă cheltuelilor obişnuite (locuinţă, îmbrăcăminte, încălzit, susţinerea familiei etc.) şi primesc un *ajutor medical,* pentruca să se vindece, să-şi poată relua lucrul. Ajutorul bănesc e dat de *asigurarea* socială, ajutorul medical de serviciul public de *asistenţă* socială. Ultimul poate fi considerat aproape *gratuit* pentru toţi cetăţenii, ajutorul bănesc se dă numai asiguraţilor, adică celor ce şi-au plătit taxele de asigurare (grupa întâia şi a doua de asiguraţi). Ajutorul bănesc primit de bolnavi e, în mod logic, tot atât de mare ca şi ajutorul primit de şomeri şi se plăteşte până la vindecarea bolnavului. Se face însă şi aici o deosebire între asiguraţii din categoria întâia (angajaţii) şi cei din categoria a doua (patronii). Asiguraţii acestei din urmă categorii, în primele 13 săptămâni de boală nu primesc nici un ajutor bănesc, ceeace va uşura mult bugetul asigurărilor, căci statisticile au dovedit că în răstimpul acesta de 13 săpiămâni se vindecă 90% din bărbaţii bolnavi.

In privinţa asigurărilor de boală dăm câteva rânduri din cartea lui Beveridge:

„Propunem deci ca în taxa de asigurare socială să se cuprindă şi aceea în baza căreia fiecare cetăţean să-şi câştige dreptul pentru orice tratament medical, cerut de boala sa, fie că tratamentul e necesar să se dea în familie sau în spitale, clinici, sanatorii, fie că e vorba de o operaţiune grea sau de o plombare a dinţilor sau un

tratament de orice altă natură și anume să se facă de așa fel ca asiguratul să nu mai plătească deosebit nimic pentru tratament".

Planul tinde să asigure pe *toți* cetățenii, în mod obligatoriu. Nenorociții care nu câștigă nimic și pentru care nimeni nu plătește taxele de asigurare, vor primi ajutorul medical total gratuit. Dar și suma cuprinsă în cotizația asiguraților, pentru tratament pare a fi atât de mică, încât se vorbește adesea că planul prevede tratament medical *gratuit* pentru *toți* cetățenii.

De altfel nici termenii noștri nu sunt desăvârșiți, astfel vorbim de „ajutor" bănesc dat *asiguraților* bolnavi și de „ajutor" dat *tuturor cetățenilor* pentru creșterea copiilor. Pentru primul „ajutor" (bănesc), asiguratul *a cotizat,* deci nu e un ajutor propriu zis, căci nu e (total) gratuit. Ajutorul (bănesc) pentru creșterea copiilor e un ajutor propriu zis, fiindcă nimeni nu plătește nicio taxă pentru primirea lui.

„Ajutorul" pentru care se plătesc cotizații se ține de *asigurările sociale,* cel pentru care nu se plătesc cotizații cade în raza *asistenței sociale.*

*

Asigurarea socială tinde să cuprindă pe toți cetățenii și, în schimbul taxelor de asigurare, să le vină în ajutor când vor avea nevoe. Va fi de ajuns ca cetățeanul asigurat să se adreseze autorității, pentru a-și primi de îndată drepturile. Dar totdeauna se vor găsi oameni neajutorați, care nu-și vor putea plăti și nu vor avea nici rudenii apropiate care ar vrea să plătească pentru ei taxele de asigurare. Aceștia rămâne să fie ajutorați de *asistența socială.*

„Binefacerea publică va avea să înlăture mizeria de acolo unde asigurarea socială nu poate ajunge. Binefacerea publică va asigura minimul de traiu, dar acest minim — adaogă Beveridge — trebue să fie mai mic decât acel acordat de asigurarea socială, căci altfel asiguratul ar vedea că în schimbul taxei sale, el nu are nici un folos (deosebit pentru asigurarea sa); binefacerea publică nu va veni în ajutorul nimănui fără să fi cercetat în prealabil" dacă cel ce i-a cerut sprijinul e avizat sau nu la acel sprijin. De aceea instituția binefacerii publice, deși va trebui să depindă tot de ministerul asigurării sociale, va avea un personal aparte, specializat în astfel de cercetări, care pot fi uneori foarte delicate. In urma cercetării s'ar putea stabili că persoana care cere ajutorul instituției de binefacere, numai din încăpățînare sau din neglijența sa vinovată a ajuns în situația de a nu se putea adresa *asigurării sociale* (căci nu s'a asigurat la timp, plătind taxele atunci când ar fi putut plăti). Astfel de persoane vinovate vor fi tratate „deosebit", nu mai maștex, ci mai strict, li se va acorda sprijinul de care au nevoe, însă, spune Beveridge, „nu li se va trece cu vederea faptul că nu și-au împlinit datoria cetățenească" de a se fi asigurat la timp.

*

Muncitorul englez de azi poate fi asigurat împotriva *șomajului* la organizația sa profesională, poate fi asigurat pentru *accidente, boală* sau *bătrânețe* la o întreprindere particulară, pentru *înmormântare* la o asociație etc. Pentru fiecare fel de asigurare are *documente diferite,* achitând la *scadențe sume diferite* în *locuri diferite.* Pentru asigurări obligatorii patronul îi scade din salar suma de plată și-i lipește timbre de asigurare pe document, pentru alte asigurări societățile trimit incasatori pe la locuințele asiguraților, sau așteaptă

Mâncători de macaroane

să i se facă plata la caserie. De aici o mulţime de greutăţi. Beveridge prevede simplificarea organizării, dând fiecărui asigurat *un singur document* pentru toate ramurile de asigurare obligatorie. Documentul de asigurare al asiguraţilor din categoria întâia şi a doua e cartea de lucru, sau brevetul celor din categoria IV e un act de asigurare. Femeile din categoria III sunt asigurate prin actul de asigurare al soţului lor, dacă însă ele execută vreo muncă în afara familiei, muncă ce le aduce venit, vor primi sau carte de lucru sau brevet. Pe aceste documente se vor lipi săptămânal timbrele de asigurare. Pe cărţile de lucru ale angajaţilor patronul va lipi timbrele, scăzând o parte din valoarea acestor timbre din salarul angajaţilor. Timbrele vor avea valori unitare, pentru o anumită categorie de asigureţi, de aceea ţinerea în ordine a acestor documente va da puţină bătaie de cap. Nu vor mai trebui făcute atâtea calcule ca până acum, nu va mai trebui atâta personal ca să le ţină la curent, cruţându-se astfel pe întreaga ţară 1,200.000 lire sterline anual, numai la acest capitol.

*

Pentru realizarea planului Beveridge, în primul an de aplicare (1945) ar fi nevoe de o sumă de 697 milioane lire sterline, iar dupăce planul va ajunge să fie aplicat în întregime anul (1965), va trebui o sumă de 858 lire sterline. Planul prevede că sumele necesare se vor strânge din trei izvoare: dela stat, din cotizaţiile asiguraţilor şi din taxele plătite de patroni. In primul an de aplicare a planului statul ar da 351 milioane lire, asiguraţii 194 milioane, patronii 137 milioane.

Beveridge precizează că sumele prevăzute de el s'ar putea dovedi insuficiente în cazul când şomajul ar lua proporţii mai întinse decât cele „normale". In cazul acesta contribuţia părţilor va trebui mărită. Deci, adaugă Beveridge, asiguraţii nu trebue să aibă impresia că ori lucrează (şi deci plătesc cotizaţiile), ori nu lucrează (şi deci primesc ajutoare), pentru comunitate e tot una, căci punga de unde vine ajutorul ar fi fără fund. Statul la rândul său nu trebue să creadă că dacă a contribuit la crearea fondului cu partea sa, îşi poate lua gândul dela problemele sociale. Statul trebue să aibă grijă ca şomajul să nu ia proporţii, asiguraţii să muncească cât mai mult, iar autorităţile locale să aibă grijă ca bolnavii să ajungă cât mai curând în stare să muncească, deoarece numai în felul acesta se poate păstra cumpăna între venitele şi obligaţiunile fondului de asigurare. Chel-

W. Borowski: Copii

tuelile asigărărilor sociale fiind acoperite în mare parte din visteria statului, cetăţeanul va înţelege că banul statului trebue cruţat, fiindcă mai la urma urmei îşi cruţă banul propriu.

Cei ce „jertfesc" mai mult pentru fondul asigurărilor sociale sunt patronii. Ei sunt personal asiguraţi, ei completează cotizaţiile angajaţilor lor, ei plătesc dări mari, din care statul „ajută" fondul asigurărilor sociale. Dar, spune Beveridge, această jertfă nu e făcută înzadar, căci „interesul patronului e ca muncitorii săi să se ştie asiguraţi ca în vremuri... de şomaj sau boală vor avea un traiu cinstit. E în interesul patronului ca muncitorii să fie mulţumiţi, căci munca lor va fi atunci mai spornică. Pe de al ă parte e bine ca patronii (plătind o parte din taxele angajaţilor) să se preocupe de condiţiunile de traiu ale muncitorilor, pentruca să nu-i considere pe aceştia simple mijloace de producţie, ci să se gândească la ei ca la nişte oameni".

*

Anglia a cheltuit, pentru diferite ramuri de asigurare socială şi ajutorare a celor lipsiţi în 1900/1901, vreo 3,300.000 lire sterline, iar de atunci nu numai ramurile asigurărilor şi ajutorărilor s'au înmulţit, ci s'au mărit şi sumele date asiguraţilor şi ajutoraţilor, încât în 1938/39 Anglia a cheltuit 236,000.000 lire. Beveridge prevede ca în 1945 — anul de introducere a planului — suma aceasta să se urce la 697,000,000 lire şi de aici treptat, la 858,000,000 lire în 1965. E o sumă uriaşe, dacă o comparăm chiar cu bugetul Marei Britanii, dar aceeaşi sumă apare mai puţin exagerată, dacă se ţine seamă că ea reprezintă cam 11% din venitul naţional al ţării. Profesorul universitar suedez G. Cassel se întreabă însă dacă economia engleză va fi în stare să suporte povara planului, fără să-şi piardă puterea de a concura cu piaţa internaţională?

Beveridge a fost cel dintâi care şi-a dat seama de mulţimea banilor necesari la împlinirea planului său şi tot el subliniază şi greutăţile ce va trebui să învingă ţara sa după războiu: „Războiul acesta poate va distruge mai mult (decât distrusese până în ziua când s'a scris planul.) Probabil el va duce la capăt opera începută de primul războiu mondial, secătuind investiţiile britanice de peste mări şi va secătui şi un alt preţios izvor de venit al Marei Britanii: acela adus de flota sa. Deci într'un fel sau altul se vor schimba condiţiunile economice în care va trebui să muncească poporul britanic şi unele adaptări (ce va trebui să le facem) le vom resimţi dureros; viitorul apropiat nu ne aduce zile uşoare şi fără griji". Dar Beveridge adaogă: problema bănească e de o importanţă secundară, dacă se va voi să se aplice planul, căci greutăţile financiare puse de plan pot fi învinse. „A presupune că nu vom putea face faţă greutăţilor, că poporul englez şi-a pierdut puterea de adaptare, că progresul tehnic a încetat sau că va înceta, că de acum încolo Englezii vor fi în veci săraci, deoarece vor trebui să consume agoniseala părinţilor, a presupune toate acestea înseamnă a cădea într'un defetism lipsit de temeiu". Acum de curând un gazetar a întrebat de Sir Beveridge dacă sărăcia ce va aduce-o acest războiu nu e cumva o piedecă pentru realizarea planului, iar Beveridge a răspuns mai apăsat decât în carte: „Cu cât am fi mai săraci, cu atât ar fi *mai important* ca să asigurăm o distribuţie mai dreaptă şi mai logică a venitelor".

In mesajul de anul nou adresat de preşedintele Statelor Unite parlamentului, în 6 Ian. 1941, a spus că a treia libertate ce va trebui înfăptuită după războiu va fi „eliberarea de mizerie", ceeace însemnează, adăoga dânsul, „crearea unei atari armonii economice, care va asigura pentru toţi locuitorii lumii o vieaţă paşnică şi înfloritoare". In „Atlantic Charter" (14 Aug. 1941), preşedintele Roosevelt şi prim ministrul Churchill declară că democraţiile trebue să dee lumii „siguranţa socială".

Primind încredinţarea guvernului şi folosind unele idei desbătute în congresul sindicatelor muncitoreşti, Beveridge a voit să precizeze pentru Anglia cadrul „siguranţei sociale". „Propunerile din plan — spune Beveridge — le considerăm drept contribuţii practice pentru realizarea siguranţei sociale. Proiectul atinge domenii, care nu pot rămânea neschimbate, dacă voim să realizăm principiile exprimate în documentul din Atlantic... Propunerile acestea nu tind la mărirea averii poporului englez, ci nizuesc să realizeze o astfel de împărţire a bunurilor existente, încât să fie satisfăcute în primul rând nevoile primordiale, adică nevoile fizice esenţiale. Convingerea exprimată în aceste propuneri e că menirea guvernelor, atât în timp de pace cât şi în vreme de războì, nu e să mărească vaza conducătorilor sau a raselor, ci să facă fericirea muritorilor de rând. Aceasta e convingerea care, trecând peste deosebirile dintre formele de guvernământ, va uni strâns nu numai pe cele două democraţii, conducătorii cărora au recunoscut în mod solemn, pentru întâia dată acest principiu, ci-i va uni pe toţi aliaţii".

Planul Beveridge a ajuns în discuţia parlamentului englez în 16 Februarie 1943. Cu acest prilej, *Arthur Greenwood* în numele partidului muncitoresc a declarat: „Poporul nostru doreşte să

audă o declarație care deobligă guvernul, o declarație în sensul că primim principiul siguranței sociale și că vom realiza acest principiu. Mai sunt pe ici pe colo unii oameni care-s cuprinși de fiori de câte ori se gândesc la primirea acestui plan, aceștia sunt oameni care cântăresc în gând urmările ce le-ar avea aplicarea planului asupra societăților de asigurare.[1]) Eu nu doresc decât să spun că, pe cât mă ajută memoria, n'a fost nicio altă propunere care să fi avut un efect așa de mare asupra poporului nostru : au de care să se fi legat atâtea nădejdi, ca de planul Beveridge.

Partidul muncitoresc mai cere ca parlamentul să-și însușească planul Beveridge, să primească prelucrarea planului în proiect de lege.

Sir Arthur Gridley, deputat al partidului conservator, declară că după războiu Anglia va fi prea săracă pentru a putea face față unor cheltueli atât de mari, ca acelea cerute de aplicarea planului Beveridge.

Guvernul însă declară că primește, în principiu, aproape în întregime planul și că ar vrea să facă tot ce e posibil pentru aplicarea lui, dar nu poate să promită că planul va fi realizat la o anume dată fixată dinainte. Nu a fost mult ca această hotărîre, care a nemulțumit partidul muncitoresc, să provoace o criză ministerială gravă; în parlament ea a întâmpinat cea mai dârză opoziție, ce s'a văzut de la începutul războiului și până atunci.

Rezultatul frământărilor din parlamentul și presa engleză a fost acesta: „Guvernul a primit, în principiu, proiectul Beveridge, dar date fiind împrejurările actuale, voește să aplice acest proiect numai treptat-treptat. Guvernul s'a obligat de pe acum să introducă ajutorul pentru creșterea copiilor, să organizeze serviciul medical pe țară și să reformeze asigurarea de boală și de șomaj". (Vid Mihelics: „Planul Beveridge", Budapest, 1943).

In presă, proiectul a deșteptat mult entuziasm, dar nu au lipsit nici unele critici aspre. Presa conservatoare parcă voia să spună că planul pare multora atrăgător ca un cântec de sirenă, prin certitudinea zilei de mâine, ce o îmbie tuturor, însă acea certitudine, spuneau conservatorii, e periculoasă ca și cântecul sirenelor. Dacă cetățeanul englez simte brațul puternic al statului, care-l sprijină din leagăn până la mormânt, cel sprijinit, cel ferit de greutăți se va moleși, își va pierde spiritul de întreprindere, căci simțindu-se la adăpost de

[1]) In interesele acesor societăți ar lovi în primul rând aplicarea integrală a planului și lovitura ar fi dureroasă, când ne gândim că sunt societăți de asigurare engleze, care cheltuesc pentru administrație 45% din sumele încasate. Dacă se aplică planul Beveridge, cheltuelile de administrare se vor reduce la 2% din încasări.

O. Baditz: Copilaș

norii grei ai mizeriei, el se va moleşi şi se va cufunda în mocirla călduță a trânduviei; el se va lăsa în grija soartei, în loc să se nizuiască, prin opintiri reînoite, să-şi stăpânească soarta. Presa statelor duşmane Angliei a spus-o mai fără înconjor: Planul Beveridge va preface pe Englezi într'un neam de pomanagii. Un ziar conservator englez a scris următoarele: „Dacă Beveridge şi-ar fi făcut planul acum 150 de ani, rasa engleză n'ar fi avut atâta spirit de inițiativă, nu s'ar fi oțelit în atâtea strădanii şi n'ar fi ajuns stăpână pe o atât de întinsă parte din lume".

Am văzut că Beveridge însuşi a prevăzut în plan unele măsuri împotriva acelora care ocolesc munca şi în afară de cele amintite, planul mai prevede şi alte măsuri. Dar în afară de aceasta, ni se pare că acei care aduc atâta ponos planului Beveridge, au o părere prea rea despre om. Nu ne vine a crede că dacă omul are un adăpost potrivit şi o bucată de pâne pe masă, nicio grijă de ordin mai înalt nu-i mai tulbură digestia. Omul nu e numai tină şi vierme, ci, după cum a spus-o un poet român contemporan, omul simte în sine, ca o străfulgerare, lumini din viața-i viitoare. E străfulgerarea idealului, a desăvârşirii care-l face să fie mereu nemulțumit cu ceeace este, căci întrevede ce poate fi. Chiar dacă această sfântă nemulțumire n'ar biciui prea tare inimile mulțimilor, totuşi putem crede că Manole nu a murit fără urmaşi şi că mereu se vor naşte ființe neşovăielnice, gata să şi îngroape inima la temelia unui ideal omenesc.

Ideile care ating fericirea unei țări întregi şi cu atât mai mult ideile care ating fericirea întregei omeniri, nu pot fi idei prea noi sau prea originale. Multă lume se gândeşte la astfel de probleme, care, dat fiind caracterul lor general, nu pot fi prea complicate şi deaceea şi soluțiile propuse vor fi cam aceleaşi. Aprobăm cu toții *logica* propunerilor pentru înscăunarea unei păci statornice, fiindcă şi noi ne-am gândit mai mult sau mai puțin conştient la asemenea soluții. Greutatea vine abia acum: în împăcarea *logicii* cu *interesele*, în împăcarea logicii cu realitatea care nu e o simplă idee.

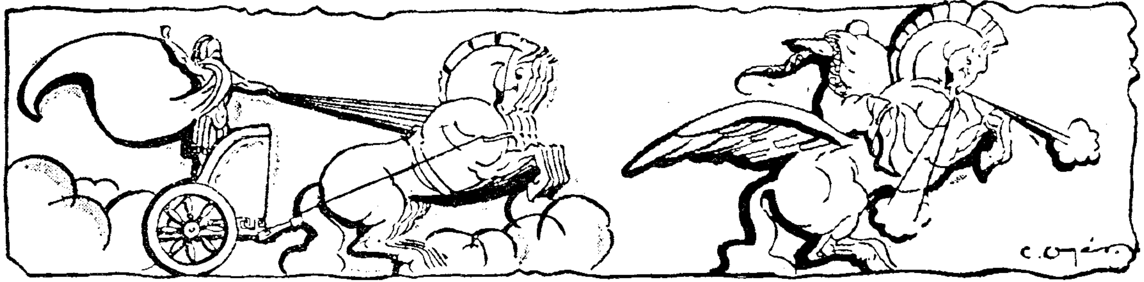
Meritul lui Beveridge e în măsura în care, studiind realitatea dată în țara sa, va fi găsit linia pe unde se poate trage, cu mai mult folos, granița dintre ideal şi realitate. A găsi punctele pe unde trebue trasată granița nu-i treabă prea uşoară, dată fiind nizuința de a ne apropia cât mai mult de ideal, fără a-i da strădaniei noastre aripi prea mari, care la prima încercare de sbor să se frângă de stâncile de granit ale realității.

După opoziția întâmpinată în unele cercuri, se pare că Beveridge a pus mult din idealul său, iar guvernul i-a acceptat până acum numai o parte din el. Deaceea la întrebarea pusă nu de mult (Sept. 1943) de un gazetar lui Beveridge, dacă îi va fi oare planul realizat sau nu, Sir Beveridge a răspuns:

„Punându-mi-se această întrebare în Statele Unite şi în Canada, am crezut că trebue sa răspund cu *da*, căci poporul doreşte ca planul să fie realizat, iar Anglia e o țară democrată. Aici, în Anglia, mi-ar plăcea să răspund că realizarea planului nu depinde decât de voința noastră. Dacă poporul doreşte siguranța socială, trebue să ia atitudine pe teren politic alături de plan. Siguranța socială nu va sbura ca un porumbel fript în gura poporului. Activați pentru realizarea planului şi spuneți deputaților voştri ce voiți".

Tr. Bilțiu-Dăncuş: Pereche din Máramaros-Maramureş

Pe marginea modernismului nostru

de Kr. H. ZAMBACCIAN

După secolul al XIV-lea nu ne vom mai întâlni cu frumuseți ca în frescele dela Biserica Domnească din Argeș, iar după secolul al XVI-lea nu ne vom mai putea plimba ochii în altă parte cu atâta curiozitate și interes, ca în Bucovina la Voroneț. De atunci această artă alunecă pe povârnișul unui manierism, adeseori vulgar și apostat.

Oare această decadență ține numai de calitatea zugravilor ce s'au perindat, sau se datorează și unor condițiuni ale ambianței?

Fenonenul nu este însă local și nu avem decât să privim la tot ce s'a petrecut împrejurul nostru, în Bizanț, în Balcani și ceva mai târziu în Imperiul Moscovit.

Delirul picturii bisericești a fost oare compensat de o artă profană ca în Apus? Nici decum, căci până la renașterea culturală, socială și politică a Țărilor Românești, nu apar meșteri de valoare și abea cu începere din secolul al XIX-lea, tinerii noștri artiști se orientează înspre acel Apus, de unde pornește un elan de libertate și o nevoie de reînoire.

Intregul continent e în prefacere, Valahia și Moldova, cari au zăcut secole sub apăsare, sunt dintre cele mai avide de lumină și de libertate.

Tinerii cari pleacă în străinătate se întâlnesc la Paris cu alții veniți de prin toate țările, sunt acolo și unii aparținând unor popoare de veche și strălucită tradiție pictorală, cum ar fi Olandezii și Germanii. Olandezii Marris, Mauve, Weisselbruch și Gabriel își înfig șevaletul în luminișul pădurei dela Fontainebleau, alături de Românii Grigorescu și Andreescu.

Bavarezul Wilhelm Leibl își înmoaie penelul în contemplația lui Manet și a lui Courbet. In paleta lui Hans von Marées mai răsună trâmbița romantică a lui Delacroix, până și specificul german care a fost Menzel, nu a zugrăvit nimic mai savuros ca acel giuvaer care este tabloul „Theatre de Gymnase", sau acele luminișuri din Grădina Tuilleries, pictate în Franța.

Și din țările învecinate pleacă într'acolo maghiarii Munkácsy, Szinyey Merse Pál și Páll László, austriacul Pettenkofen, cehoslovacul Chittusi, etc.

Dacă și astăzi dintr'un exces de tradiționalism se mai găsesc unii care aruncă o piatră artiștilor cari se șlefuiesc în Apus, resentimentul e mărunt, căci cultura unui popor nu poate rămâne ermetică și nimeni, oricât ar fi el de genial, nu se poate desprinde în totul de condițiunile cari determină spiritualitatea și estetica unei epoci. Personalitatea crește și se desvoltă din răsadul culturii universale.

Caracteristica artei veacului trecut rămâne cultul naturii și marele merit al lui Grigorescu ține de faptul că a fost primul Român care s'a împărtășit dela natură și intuiția sa a fost remarcabilă, pe când Theodor Aman, Satmary și Mirea se încurcă în cutele academismului parisian. Grigorescu pictând în plin aer, se eliberează de tipic și convențional, dându-ne opere vii, pline de farmec și lirism. Pe același cale Andreescu, fire mai sobră, mai concentrată, exprimă accente viguroase și pline de sevă, caracterul și esența lucrurilor.

Ceeace realizează Andreescu în profunzime, complectează orizontul liricei grigoresciene; astfel arta română se delimitează într'o viziune panteistă, exaltată de verva și lirismul lui Grigorescu, în timp ce timbrul grav al lui Andreescu intervine ca o pedală care dă bază și plenitudine armoniei.

Un fenomen similar s'a produs și cu artiștii maghiari. Munkácsy rămâne la Paris prins în mrejele unei arte academice, care corespunde mai

Grigorescu: Pe valea Agafiei

bine convenţiilor mondene şi oficiale, în timp ce Szinyey Merse Pál, avid de prospeţimile picturii în plin aer, ne dă în acel „Piquenique" (1873) mărturia magistrală a exuberanţei sale cromatice, iar Páll László ca şi Andreescu al nostru împărtăşindu-se din tainele pădurii dela Fontainebleau, exprimă substanţial şi viguros toată majestatea ei.

Un sfert de veac arta română este dominată de cei doi înaintaşi, împrejurul cărora roiesc epigoni, până în ziua când Luchian, în lupta spiritului cu materia, descoperă orizontul unei arte mai expresive de lumini interioare şi bucurii cromatice.

Şi Luchian a trecut pe la Paris (1890-1893) dar până în 1900 a pictat sporadic şi fără semnificaţie particulară.

Dupăce a fost ţintuit pe patul suferinţei, avu revelaţia unei arte extatice, exprimată în accente cromatice intense şi luminoase, cari nu ţâşnesc ca la halucinatul Van Gogh, ci emană dintr'o combustiune interioară.

Pe vremea aceea, în căldura Sudului, pe ţărmurile Mediteranei, un bătrân înţepenit pe cărucior, cu degetele încleştate de gută, cu penelul legat de mână, încerca să-şi potolească puţin durerile, mângâind pânza în exaltarea simţurilor, în jocul luminilor şi în suavitatea colorilor.

Luchian ca şi Renoir a stat înţepenit pe jilţ, s'a izolat ca şi el într'o lume de lumini şi colori, şi s'a înviorat în intimismul unei arte din care nu lipsesc ecourile unor entuziasme din tinereţea sa dela Paris.

Luchian ne-a dat prin concentraţie şi sinteză echivalentul năzuinţelor generaţiei care a urmat lui Manet, Cézanne şi Gauguin.

Luchian, pe altă cale decât Matisse, dar paralel – cu el erau cam de aceeaşi vârstă – se îndreaptă spre o artă sintetică în care colorile şi forma sugerează expresia modernă a unor sensaţii paradisiace.

Momentul Luchian înseamnă pentru pictura română o prefacere şi o întregire a artei noastre într'un modernism de creaţie autohtonă.

Şi Tonitza care a primit lumina lui Luchian, a transpus-o uneori atât de fericit în candoarea optimistă a sensaţiilor sale.

Însă sunt unii care nu-şi dau seama că ceace Luchian a realizat printr'o meditaţie concentrată, nu poate deveni formulă şi sinteză, nu în-

T. Aman: Ţigancă

seamnă schemă, că desmățul de coloare nu poate duce la o expresivitate cromatică.

Petele de coloare nu sunt frumoase prin ele înșile, cât prin articulația lor într'un proces plastic, pictura nu trebue să fie un mozaic, vitraliu sau covor.

Toată arta română se resimte inviorată de văpaia lui Luchian și cromatismul rămâne dominanta picturii noastre contemporane.

La unii, cum e Pallady, subtilitățile abundă și oricât ar fi ele de diafane, transpiră un vădit simț formal; vibrațiile nu se destramă, ci se închează în ritmul general al tabloului și dacă această pictură ne aduce unele ecouri de pe țărmurile Senei, unde a viețuit tot timpul Pallady, constatăm că fondul moldoveanului a rămas nealterat și rafinamentul său ține mai mult de condițiile de desvoltare ale clasei și educației sale.

Bineînțeles că acest caz izolat nu poate justifica strădaniile altora în aceeași direcție, fiecare trebuind să-și găsească mijloacele de exprimare potrivite structurii sale.

Vânjosul Petrașcu, scormonind propriul său ogor, plămădește în magia unor lumini telurice, forme ce ne rețin prin plenitudinea și substanța lor prețioasă.

Poate că această pictură să nu satisfacă pe deplin capriciile unor esteți cu predilecții abstractizante, dar arta lui Petrașcu ne compensează prin misterul și uneori prin supranaturalul viziunii sale.

A. Verona: Fete din Bucovina

Noile generații clocotesc cu preferință în nevroza unui cromatism excesiv, modernismul e înțeles mai mult pe laturea lui dionisiacă. (Impresionism – Van Gogh – Matisse), dar speranțele noastre se întemeiază pe acei ce se înfrânează pentru a ne da o artă mai strânsă, în care să se împletească aceste remarcabile însușiri, în cadența și noblețea formelor.

CRONICA LITERARĂ

POEZIA NOASTRĂ RELIGIOASĂ. **Edidura** Episcopiei Ortodoxe Române, Kolozsvá·Cluj, 1944. Pag. 160. Prețul 6 P.

Editura Episcopiei Ortodoxe ne prezintă în colecția *Cărților Vieții* – îngrijită de P. S. S. Episcopul Nicolae Colan – un volum antologic însoțit de un studiu critic de Pan M. Vizirescu. Poeții cuprinși în această antologie sunt următorii: Gr. Alexandrescu, Mihail Eminescu, D. Zamfirescu, Vlahuță, Coșbuc, Goga, St. O. Iosif, Nichifor Crainic, D. Ciurezu, M. Codreanu, V. Voiculescu, I. Pillat, Lucian Blaga, G. Gregorian, Corneliu Moldovan, G. Tutoveanu, D. Nanu și Donar Munteanu.

Principiul observat la alcătuirea acestei antologii a fost cel ciclic. In evoluția poeziei noastre religioase gândiristul Pan M. Vizirescu distinge trei momente: momentul inițial (Gr. Alexandrescu, Eminescu, Alexandri) limitat la forma de imn și rugăciune, fără intenția de dramatizare a acestei legături cu cerul – rămânând o „muzică a bucuriei creștine în fața revelației trăite cu toată măreția ei cerească". (pag. 12). Reprezentanți mai de seamă ai acestui moment rămân Gr. Alexandrescu și Eminescu. Al doilea moment, Coșbuc–Goga, aduce o viziune nouă, sinteză a unei lumi în care Dumnezeu coboară în mijlocul oamenilor fără a mai fi vorba de prosternări umilite, ci de o participare sinceră a omului la rânduielile vieții creștine.

In acest moment de direcție sămănătoristă nu l-am găsit pe Cerna, și e explicabil. Nichifor Crainic, vorbind despre V. Voiculescu, poet al spiritului, într'un număr din „Gândirea" ne spune:

„P. Cerna cântă pe Iisus cu căldura unei dragoste incontestabile și cu toate acestea poezia lui nu e creștină, fiindcă tăgăduește tocmai ceea ce constitue suprafirescul personalității Mântuitorului: dumnezeirea lui. Atitudinea lui Cerna e atitudinea lui Ernest Renan care acceptă pe *Fiul Omului,* dar îl contestă ca Fiu al lui Dumnezeu". La fel lipsește din antologie poetul cu răzlețe dar puternice aderențe cu dumnezeirea, Tudor Arghezi.

Al treilea moment, cu perspective lărgite, închegate dintr'o puternică spiritualitate ortodoxă, îl marchează în evoluția poeziei religioase mișcarea gândiristă. Gândirismul „identifică în religia strămoșilor unul din principiile cele mai active și cele mai propri firii noastre și proclamă că nu vom putea închega un concept de spiritualitate românească atâta vreme cât se va neglija această atitudine în care se concentrează de veacuri ritmica interioară a poporului român". (pag. 15).

De acum înainte sentimentul religios nu va mai apare întâmplător și mișcarea gândiristă va fi aceea care îl va ridica la un nivel de artă superioară prin producțiile sale literare. Insuși doctrinarul acestei mișcări, Nichifor Crainic, ne dă o poezie, am putea-o numi de natură *teandrică,* străbătută aproape în întregime de misterul fiorului creștin. Dealtfel cei mai de seamă reprezentanți ai poeziei religioase sunt și gândiriști: V. Voiculescu, Ion Pillat, George Gregorian, D. Ciurezu. Lucian Blaga, după cum observă Pan M. Vizirescu, aduce în poezia sa de factură religioasă mai mult un extaz în mijlocul minunilor, de care se încântă pentru bucuria de a și le putea descoperi. Despre această poezie – care, pentru polivalența ei, rămâne mereu la ordinea zilei – Nichifor Crainic spune: „Din poziile lui Lucian Blaga se desface o spiritualitate de o calitate foarte subțire, dar înafară de categoria creștină, întrucât e vorba numai de o aderență la misterul transcendent și fără nume al existenții. E o spiritualitate filosofică îmbrăcată în formă lirică, pe care am putea s'o numim cel mult pre-creștină". (Gândirea, anul 7, 1943).

Din toată pleiada de gândiriști, mai puțin cunoscuți în ce privește poezia lor religioasă intrată în circulație ni se par George Gregorian și D. Ciurezu. Și cât de puternice și dramatice sunt înfiorările lor în drumul spre eliberare...

DOAMNE,

Eu cred în Tine,
Cred,
Cum cred în vânt,
In apă
Și 'n pământ;
Și 'n toate câte sunt
Spre lauda puterniciei Tale.

Cred, cum au crezut părinții mei,
Plugarii – aceia simplii, grei,
Cu chipul ars, posac și clăpăug,
Mereu aduși peste-un corman de plug,
Mereu robiți de-al țarinii belșug.

(D. Ciurezu: *Rugăciune,* pg. 89).

Sau:

Părinte, sunt flămând, nebun flămând
De-o frunte soră frunții ce m'adună,
De-un ochi curat și umezit de gând,
De-o vorbă cu lumini de lună.
Tămădue-mă 'n zâmbetele Tale,
Afundă-mă în pacea Ta de munte.
Mi-e capul greu de sgomote brutale,
De sgomote brutale și mărunte.

(G. Gregorian: *In fața Lui,* pag. 134).

Apărută în condiții tehnice îngrijite, antologia poeziei religioase reprezintă pentru viața culturală de aici un eveniment *cu adevărat literar.*

E. M.

❖ ❖ ❖

Lloyd C. Douglas: OBSTACOLE. Roman. In românește de Iul. Giurgea. 1943.

Lloyd C. Douglas este un romancier foarte apreciat în America. Și-a început activitatea literară la bătrânețe, având în urmă o activitate preoțească de peste 30 de ani, și o adâncă experiență în pătrunderea tainelor sufletului omenesc. Romanul „Obstacole" este a patra operă a lui. Apariția lui a stârnit un larg răsunet în presa americană.

Găsesc că aprecierea traducătorului român este destul de elocventă asupra valorii ce-o reprezintă. Citez din prefață următoarele: „Tocmai contrar procedeului caracteristic al autorilor anglo-saxoni... nu începe cu paginile greoae și aproape indigeste ale introducerii în subiect, ci din prima clipă te trezești în plina desfășurare a unei situații dramatice, care cucerește în mod definitiv interesul...". Această carte apărută în Ianuarie 1939, la două luni după aceea a putut ajunge la un tiraj de 81,000 exemplare, ceeace reprezintă un important succes de librărie, știut fiind că în America succesele literare – în marea lor majoritate – reprezintă 7000 până la 10.000 exemplare vândute.

Opera lui Douglas gravitează în jurul preocupării de a dovedi că religia nu este un simplu misticism și nu este nici o practică sentimentală, profesată de habotnici, ci este o știință (?) care ca toate celelalte științe necunoscute – nu poate fi

înțeleasă decât de cei inițiați, cari îi cunosc tainele, iar cei cari nu le cunosc, trebue să primească cuvântul evangelic ca pe un adevăr inmutabil – care în anumite împrejurări poate fi verificat de anumiți oameni – pentru desmințirea căruia nimenea n'a reușit încă să emită o teorie valabilă.

Tot traducătorul ne înfățișează pe scurt și cuprinsul romanului în cuvintele: „Acțiunea se desfășoară în jurul presupunerii ridicate la înălțimea unei dogme de un celebru profesor neurolog al unei Facultăți de medicină, că pentru a deveni om de știință, trebue să renunți la toate plăcerile lumii și omul să nu te intereseze cu nimic mai mult decât o biată mașină care ar avea nevoe de reparație.

In fața acestui fanatic și tiran autorul pune un practician al medicinei generale, nu mai puțin celebru, ale cărui principii se rezumă în convingerea că „principiul bun din viață este dragostea față de semeni", cărora nu este de ajuns să le vindecăm trupul, ci trebue să ne interesăm și de vindecarea sufletului lor.

Intre acești doi intervine un tânăr chirurg și asistent la catedra de anatomie, la început cu idei preconcepute, până când își dă seama că atitudinea medicului rural reprezintă o valoare terapeutică și umanitară mult mai importantă decât teoriile intelectuale ale maestrului său Tubbi Forrester.

Lectura cărții verifică pe de-a 'ntregul obiectivitatea acestor aprecieri. L. M.

Candid C. Mușlea: BISERICA SF. NICOLAE DIN SCHEII BRAȘOVULUI. Vol. I (1292–1742). Cu 92 ilustrații în text. „Astra" Brașov, 1943.

Vestitul lăcaș de închinare ortodoxă, cu hramul sf. Nicolae, din Scheii Brașovului, se înnoește din temelii. Porunca pentru această înnoire a dat-o I. P. S. Mitropolit Nicolae – și ea se împlinește într'un ritm accelerat. S'a coborît nivelul interior al bisericii spre a câștiga în volum – și prin aceasta în măreție – i se zugrăvește cupola și pereții și i s'a comandat un nou iconostas. Așa că biserica va avea în curând o înfățișare lăuntrică dintre cele mai impresionante.

Tocmai în timpul acestor lucrări a apărut primul volum al istoriei sfântului locaș de închinare, durat de dărnicia largă a brașovenilor de acum aproape o jumătate de mileniu, dărnicie sprijinită de inima largă a voevozilor și boierilor din Țara Românească.

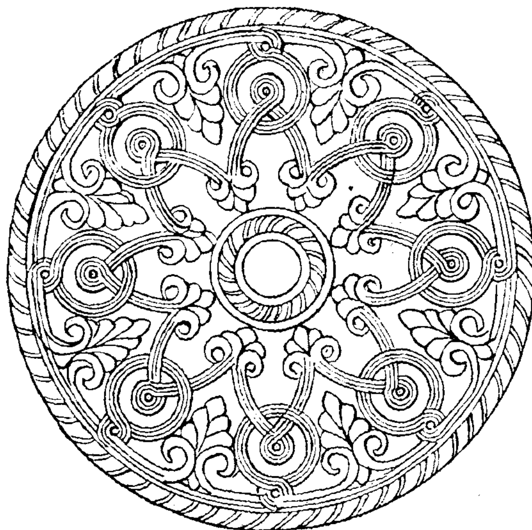
Impozanta carte – de peste patru sute de pagini – împodobită cu numeroase ilustrații este rodul hărniciei esceptionale pe care a cheltuit-o Părintele profesor Candid C. Mușlea, în cursul unui întreg șir de ani. P. C. Sa a mai publicat, prin diferite reviste, frânturi din trecutul bisericii „Sf. Nicolae" din Scheii Brașovului. Osebită predilecție a avut P. C. Sa mai ales față de luminații slujitori ai acestei sfinte biserici – ale căror chipuri duhovnicești și strădanii le-a reconstruit pe largi temeiuri documentare. Astăzi, Părintele profesor Candid C. Mușlea ne înfățișează vasta și închegata istorie a acestei biserici, istorie pe care o duce până la anul 1742, firește, cu intenția de a o continua până în zilele noastre.

Istoria bisericii „Sf. Nicolae" din Brașov este deosebit de bogată. Duhovniceștii ei fii au fost totdeauna dintre cei mai devotați credincioși ai Bisericii noastre. Evlavia și dărnicia lor a lăsat urme și în Muntenia și Moldova și chiar în Rusia. Pentru drepturile și credința lor strămoșească au purtat lupte crâncene cu Magistratul săsesc din Brașov, iar pe vremea unației au avut o atitudine dintre cele mai dârze.

Pentru aceste pricini și pentru altele de aceeași însemnătate, puține biserici aveau titlu de drept să-și reclame alcătuirea istoriei, ca biserica „Sf. Nicolae" din Brașov.

Autorului i se cuvine toată lauda că a reconstruit această istorie, iar „Astrei" brașovene că a tipărit-o în condiții tehnice care-i fac cinste.

R. D.

INSEMNĂRI

ZECE ANI DE VIAȚĂ

In luna aceasta se împlinesc zece ani dela apariția primului număr al „Vieții Ilustrate". Evenimentul merită cel puțin o mențiune. In general pentru o revistă religioasă, scrisă pentru pătura cultă a credincioșilor, având colaboratori preoți și laici, luând ființă în vreme de nervozitate și de prăbușiri morale premergătoare războiului și luptând cu toate obstacolele pe cari încleștările sângeroase le ridica înaintea preocupărilor de ordin sufletesc, rezemându-se esclusiv pe propriile sale resurse, zece ani de viață înseamnă mult. Precum în lumea materială, după legile firii, tot ceeace este șubred, fără vlagă, fără sorți de izbândă, se naște și piere – la fel și în lumea vieții spirituale. Câte ziare, reviste din toate domeniile științifice, și-au făcut intrarea în viață cu zgomot mare, pentru a muri după câteva luni sau ani! La fel, cărți cari la un moment dat împodobesc vitrinele librăriilor, recomandate publicului cetitor prin reclame elogioase, la câteva luni numai după apariție, sunt înmagazinate prin pivnițî și subsoluri, pachete de maculatură pe cari nimeni nu le mai cere. O lucrare spirituală trăește numai prin valoarea ei intrinsecă.

„Viața Ilustrată" și-a dat cu succes examenul valorii sale în fața credincioșilor, cari de zece ani încoace din ce în ce mai mult o așteaptă lunar și-i gustă conținutul cu plăcere și folos pentru zidirea lor sufletească.

A luat ființă dintr'o necesitate firească a familiei intelectualilor noștri ortodocși, într'un timp când piața cărții românești era invadată de o mulțime de cărți și reviste cari ofereau publicului dornic de carte o lectură de slabă calitate, infectată uneori și cu germenii perversității rafinate. Trebuia să vie o reacție sănătoasă împotriva scrisului destructiv oferit familiei românești ca hrană sufletească. Trebuia să se stăvilească un rău, marcându-se drumul culturii sănătoase.

In memorabilul congres al „Frăției ortodoxe române" din 1933 ținut în Kolozsvár-Cluj, printre multele probleme de regrupare și cointeresare a intelectualității române ardelene în jurul idealurilor superioare și vecinice urmărite de Biserica strămoșească, a fost dată și ideia tipăririi unei reviste lunare cu caracter religios pe seama familiei. Imi amintesc de discuțiile angajate în jurul acestei idei. La ele au luat parte fruntașii vieții noastre culturale, ilustrând cu bogăție de argumente necesitatea realizării acestui postulat.

Trebuia însă omul, maestrul care prin cultura lui religioasă, prin prestanța lui morală și literară, să înfăptuiască ideia, angajându-se la o luptă grea și inegală. Avea să înfrunte: o ostilitate nemărturisită față de problemele religioase; o grupare de reviste și broșuri periodice, tipărite în admirabile condiții tehnice și subvenționată din belșug de finanța ocultă internă și externă care vâna destrămarea sufletească a mulțimii.

Și nu după multă vreme, omul s'a ivit în persoana profesorului Nicolae Colan, rectorul de atunci al Academiei teologice din Sibiu, Episcopul nostru de azi.

Era un profesor de teologie încercat, dublat de un scriitor apreciat în lumea literelor românești. Urzitorul și sufletul de totdeauna al revistei s'a pus pe muncă. Dela început și-a dat seama de toate ostilitățile pe cari trebue să le birue, a cântărit scopul pe care trebue să-l ajungă. Din această chibzuială a ieșit planul viitoarei reviste. O înfrățire de colaboratori preoți și mireni, o înfrățire de probleme religioase și culturale. Duhul călăuzitor: duhul religios ortodox. Expunerea simplă, curgătoare, într'o limbă neaoșe românească.

Așa apare primul număr al „Vieții Ilustrate" în luna Martie anul 1934 la Sibiu, în tipografia Mitropolitului Șaguna.

E prima revistă din țară, în acest gen. Fără a fi o revistă teologică, e pusă în serviciul Bisericii, satisfăcând și nevoile religioase ale cărturarilor. Fără a fi o revistă laică, pune problemele culturii laice și le înfățișează în lumina adevărurilor creștine.

Primul număr a fost primit cu entuziasm în rândurile preoțimei întregi și cu interes între intelectuali. Entuziasmul preoțimei era explicat prin sprijinul ce i-l oferea misiunii pastorale. Interesul laic, era interesul noutății.

Publicistica contimporană a întâmpinat noua revistă și cu elogii și cu îndoială.

Numele colaboratorilor cari s'au alăturat entuziastului redactor însă erau un gir pentru viitor, că lucrul început va fi dus la izbândă. Dela început revista a avut colaboratori intelectuali de rassă, oameni cari își pun sufletul pentru binele și ridicarea colectivității.

Publicul cititor a îndrăgit-o repede și „Viața Ilustrată" ajunge să ocupe în familie locul vechei reviste ardelene: „Luceafărul".

Când în 1936 Rectorul Academiei Andreiene ocupa scaunul episcopesc din Kolozsvár-Cluj,

„Viața Ilustrată" își urmează părintele în orașul de reședință. Din acel moment începe o nouă etapă de înflorire. Numărul colaboratorilor se mărește cu personalități ale vieții științifice din centrul cultural al Ardealului. In revistă sunt tratate probleme din toate domeniile vieții, bineînțeles păstrându-se linia de conduită inițială. E cerută nu numai în librării, ci chiar și în chioscurile de ziare. Articole apărute în ea sunt reproduse în alte publicații. Și nu sunt nici articole politice, nici de știință pură, nici de polemică, ceeace publicul vremii căuta în deosebi. Dar era scrisul cald, bătrânesc, înțelept, în duhul credinței strămoșești.

A urmat apoi o a treia periodă, dela 1940 încoace. Rândurile colaboratorilor rărite, revista având să satisfacă toate nevoile sufletești ale Românilor din Ardealul de Nord, rămânând singura publicație pariodică, trece printr'o esplicabilă încercare. Vitalitatea, energia și înțelepciunea părintelui care i-a dat ființă și o oblădueşte și azi cu grija de fiecare zi, a biruit. Ea trăește și ne mândrim cu ea, căci e a noastră și în ea palpită tot sufletul nostru creștin. Și dacă de aproape cinci ani încoace ține aprinsă făclia credinței în Dumnezeu în mijlocul celei mai crude încleștări dintre popoare, suntem îndreptățiți să afirmăm că ea și-a câștigat un loc de frunte în viața culturală românească și că-i este hărăzită încă o viață lungă, de acum înainte. Rosturile ei nu pot fi depășite de viață, căci în mijlocul intelectualității totdeauna va fi nevoe de o busolă conducătoare a sufletului spre lumina adevărurilor creștine.

L. M.

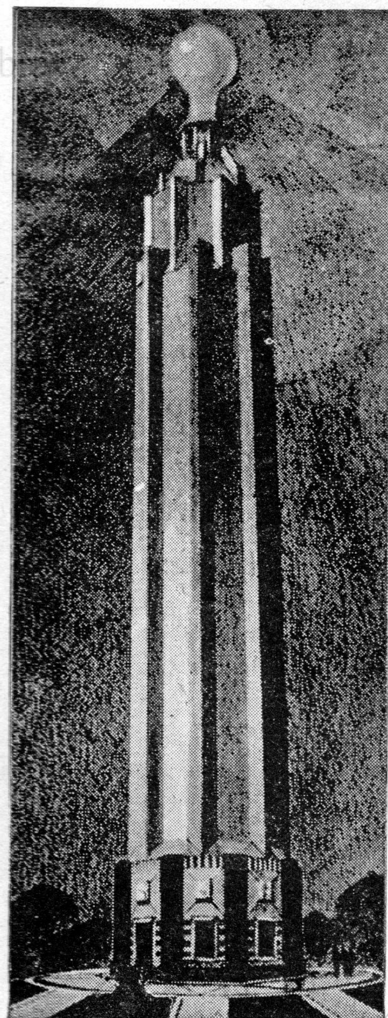

PENTRU UNIREA BISERICILOR

Cârmuirea bisericii catolice a rânduit – curând după celălalt răsboiu mondial – ca în a doua jumătate a lunei Ianuarie din fiecare an să se facă rugăciuni obștești pentru unirea bisericilor lui Hristos. Originar, ideia nu e catolică. Ea a purces din zbuciumul religios și din frumoasa năzuință a unui creștin protestant din America. Ideia a fost îmbrățișată cu căldură și de câțiva bărbați de stat din Marea Britanie. Toți credeau că unirea bisericilor creștine ar îndulci raporturile dintre neamuri și ar înlătura multe conflicte internaționale. Unii mai cred și astăzi. Există chiar două mișcări interconfesionale cari urmăresc acelaș scop, dar pe căi diferite. Una (Stockholm) urmărește unirea sau măcar apropierea bisericilor pe tărâmul vieții practice, iar alta (Lausanne) se silește să ajungă la aceeași țintă pe temeiul unității de credință. Toate bisericile creștine s'au solidarizat în năzuințele acestor două mișcări, afară de cea catolică. De rugat însă se roagă și biserica de sub cârmuirea papei, pentru unirea, cu Roma, a tuturor creștinilor. Dovadă, între altele, și *octavele* unioniste din ultimii ani.

Evident, Biserica ortodoxă nu vede nimic nou în această inițiativă. Fiindcă și ea se roagă cu căldură, *la toate ocaziile* ce i le îmbie osebitele slujbe sfinte ale cultului ortodox, începând cu dumnezeiasca Liturghie. Ori de câteori preotul rostește ectenia „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici și pentru întrunirea tuturor", se roagă pentru unire (firește, cu Hristos, nu cu Roma).

Ori din ce inimă s'ar înălța asemenea rugăciuni, ele sunt frumoase și folositoare. Cu o singură condiție: să fie sincere, statornice și urmate de atitudini și fapte tot atât de creștinești. Altfel ele rămân „aramă sunătoare" – „nori fără apă" – „suflare de vânt". Nici chiar unirea – formală numai – a bisericilor n'ar fi în stare să creieze mai bune raporturi între neamuri și să statornicească bună învoirea între oameni fără activa încreștinare a sufletelor, sau – ca să vorbim în graiul sfântului Apostol Pavel – fără „tăierea împrejur a inimilor". Nu se răsboiesc oare țări catolice cu țări catolice, țări protestante cu țări protestante, țări ortodoxe cu țări ortodoxe – și toate, creștine fiind cu numele, între olaltă? Spectacolul e desgustător și certificatul pe care-l dau despre sinceritatea și adâncimea creștinismului aproape bimilenar – e din cale afară de jalnic. Evident, el nu osândește vrednicia și sfin-

„Mai multă lumină"

ţenia Evangheliei lui Hristos, ci osândeşte pe oamenii cari se mulţumesc să facă parada cu ea, fără a o face îndreptar al vieţii lor, deci fără a vieţui „cu mintea lui Hristos" – cum ar spune tot sfântul apostol Pavel.

Inchipuiţi-vă – pe plan duhovnicesc – nişte turişti de aceeaş confesiune, cari urcă un munte, din diferite părţi, şi, ajunşi în vârf, ar prinde a se zburătări unii pe alţii cu bolovani! Mie unuia tot mai mult mi-ar plăcea, dacă aceşti turişti – chiar de osebite confesiuni fiind – ajunşi la ţintă s'ar îmbrăţişa, bucurându-se de izbândă şi de priveliştea minunată care i se deschide privitorului depe înălţimi.

Astfel, toată problema bunei învoiri între oameni şi a păcii între neamuri e în funcţie de *încreştinarea inimii* prin ascultarea de Hristos.

Unirea bisericilor este corolarul eforturilor inimii creştine – şi nu invers.

De aceea goana unora după unirea bisericilor – aşa printr'un fel de zapis paleo-testamentar – mi se pare că seamănă cu gestul celuice, grăbit fiind, pune carul înaintea oiştii.

R. D.

FRĂŢEŞTE

In ziarul „Tribuna Ardealului" s'au scris, nu odată, cuvinte de justificată preţuire despre izbăvitoarea lucrare ce-o săvârşesc preoţii în mijlocul poporului nostru credincios. Imbucurătoarea concluzie care se desprinde din constatările făcute în jurul acestei probleme este, că preoţii sunt la datorie.

Rolul preotului este neasemănat de mare – totdeauna. Pentrucă Hristos, Domnul nostru, *lui* i-a încredinţat grija sufletească a credincioşilor, cu înfricoşatele răspunderi legate de această unică sarcină şi de această unică cinste. Indeobşte sunt atâţia paznici şi povăţuitori ai vieţii trupeşti; paznic şi povăţuitor al vieţii sufleteşti – investit cu putere de sus – nu este însă decât preotul.

Această grijă singură ar fi de ajuns ca să angajeze toate strădaniile slujitorilor lui Hristos. Totuşi, actualele împrejurări îi cer şi mai mult, îi pretind o totală dăruire de sine pe orice tărâm al vieţii obşteşti. „Tuturora de toate" se cuvine să se facă – după cuvântul sfântului Apostol Pavel – ca în lucrarea de îndrumare a poporului păstorit să împlinească şi treaba celorce lipsesc.

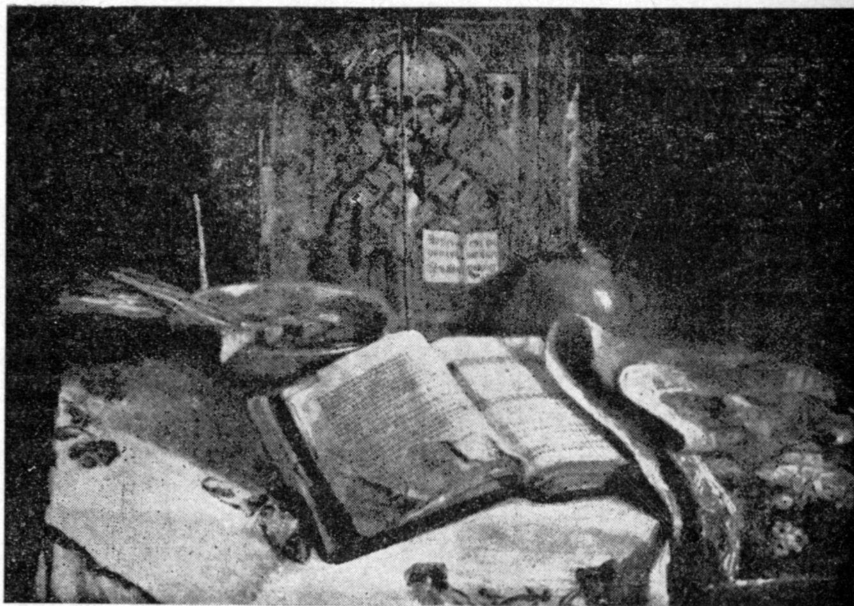
Acum, s'ar putea întreba cineva: Dar ceilalţi cărturari – câţi au mai rămas – unde sunt?

O asemenea întrebare – dacă s'ar pune – mi s'ar părea pripită. Fiindcă viaţa puţinilor noştri intelectuali de prin oraşe se desfăşoară în alte condiţii decât a preoţilor. Medicul îşi cercetează bolnavii pe rând şi se osteneşte să le vindece metehnele cele trupeşti; advocatul, aşijderea, îşi descoase pricinaşii pe rând, ca să-i poată apăra în faţa judecăţii; farmacistul îşi serveşte muşteriii pe rând, cum îi vin – şi ceilalţi neguţători sau meseriaşi la fel. Iar gazetarul – o, el e de multeori cel mai anonim dintre slujitorii binelui obştesc.

Iată deci, că viaţa acestor cărturari se desfăşoară mai ferită de văzul şi auzul mulţimilor. Dar prin aceasta strădania lor nu e mai puţin preţioasă şi mai puţin vrednică de cinstire.

Desigur, sunt şi manifestări colective ale vieţii, cari cer prezenţa intelectualilor citadini. In aceste cazuri – la un praznic religios, la un concert, sau la o adunare cooperatistă – ei şi sunt de faţă totdeauna, alături de norodul satelor. Şi astfel fiecare îşi face datoria după starea şi chemarea sa.

D. P.

Const. Bârneanu: Sfeştanie la ţară

POSTA REDACȚIEI

D. Ch. — Eşti în creştere, ceeace ne bucură. Totuşi, încă nu ai atins măsura. Deci mai munceşte aşteptând şi mai aşteaptă muncind: izbânda va veni.

I. I. şi V. S. — Vor urma, poate, chiar în numărul viitor al revistei.

N. I. D. — Ne-a plăcut atât năzuinţa spre adâncimea şi duioşia fondului cât şi cea spre frumuseţea formei în cele două poezii. Totuşi încă nu ne încumetăm a le da în vileag. Mai trimite-ne.

O. S. — Aveţi şi talent şi rutină. De aceea ne mirăm că vă lăsaţi răpit de pasiunea expresiilor prea căutate, cari dau scrisului dvoastră un caracter oarecum artificios. Simplificaţi-vă stilul ferindu-vă de obsesia metaforelor.

F. A. — Scrii uşor. Incearcă însă ca scriind *uşor* să zămisleşti totuşi lucruri mai *grele*. Abia atunci îţi vom putea împlini dorinţa. Nu ştim cât de îndelungată va fi zdroaba, dar credem că ea nu va fi zadarnică.

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Iuliu Stămurean

VIAŢA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVNÂTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prof. L. G. MUNTEANU

ABONAMENTUL PE UN AN 15 PENGEI - UN NUMĂR 1·50 P.
PENTRU ROMÂNIA 600 LEI. - UN NUMĂR 60 LEI

REDACŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAŢA HITLER A. 18.
ADMINISTRAŢIA: KOLOZSVAR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAŢA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugaţi să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeţ, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesităţi tehnice, nu de alte consideraţii. - Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.